

Український державний університет залізничного транспорту

Кафедра фінансів, обліку і аудиту

УПРАВЛІННЯ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Пояснювальна записка і розрахунки
до кваліфікаційної роботи

МРЕ.222.01.04 ПЗ

Виконав:

студент групи: 213-ФС-Д22

спеціальності 072«Фінанси,

банківська справа та страхування»

(роботу виконано самостійно,

відповідно до принципів академічної
добросовісності)

Трофимов А. Г.

Керівник: доцент, канд. екон.наук

Карачарова К. А.

Рецензент: професор, д-р екон. наук

Каличева Н. Є.

2023

Український державний університет залізничного транспорту

Факультет економічний

Кафедра фінанси, облік і аудит

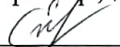
Освітній рівень: магістр

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітня програма «Управління фінансами, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри,
професор, д-р екон. наук

 О.Г.Кірдіна
«2» жовтня 2023 року

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Трофимову Андрію Геннадійовичу

1 Тема «Управління та оцінка фінансової стійкості комерційного банку» керівник Карачарова К. А., канд. екон. наук, доцент затверджені розпорядженням по економічному факультету від «23» жовтня 2023 року №21/23

2 Строк подання студентом закінченої роботи «1» січня 2023 року.

3 Вихідні дані: підібрати законодавчі акти і нормативні документи з теми дипломної роботи; вивчити і узагальнити монографічну, наукову, навчальну літературу щодо теми дипломної роботи; ознайомитися і підібрати сучасні публікації з теми роботи в наукових журналах й інших періодичних виданнях; зібрати, узагальнити, проаналізувати фінансову, статистичну, економічну інформацію про об'єкт дослідження для виявлення сутності і ролі фінансово-економічного аналізу в діяльності підприємства.

4 Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) виявити економічну сутність фінансових результатів, дослідити теоретичні підходи до аналізу фінансових результатів підприємства та існуючі методи і моделі управління та прогнозування фінансових

результатів, провести фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства для чого охарактеризувати та дослідити основні показники діяльності.

5 Перелік графічного матеріалу наукові підходи щодо визначення сутності поняття фінансового результату, аналіз активу та пасиву балансу підприємства, аналіз ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості, аналіз фінансових результатів, рентабельності, прогнозування фінансових результатів, моделі оцінки ймовірності банкрутства.

6 Дата видачі завдання «2» жовтня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів	Стан виконання етапів	Примітка
Вибір теми та її затвердження	02.10.2023 – 10.10.2023	виконано
Підбір літератури та статистичних матеріалів	11.10.2023 – 17.10.2023	виконано
Консультація з керівником щодо організації роботи	18.10.2023 – 26.10.2023	виконано
Огляд джерел інформації	27.10.2023 – 31.10.2023	виконано
Написання чернетки першого розділу дипломної роботи	01.11.2023 – 07.11.2023	виконано
Аналітична обробка інформації та написання чернетки другого розділу роботи	08.11.2023 – 15.11.2023	виконано
Обробка матеріалу для написання аналітичних розрахунків третього розділу роботи	16.11.2023 – 27.11.2023	виконано
Аналітична обробка інформації та написання висновків до третього розділу роботи та висновків до всієї роботи	01.12.2023 – 27.12.2023	виконано
Перед захист на кафедрі. Кінцеве оформлення роботи	30.12.23	виконано

Студент

Керівник

А.І.Проф

ПІБ

ПІБ

Зміст

Вступ	5
1.Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю комерційного банку	9
1.1.Економічна сутність фінансової стійкості банківської установи, та фактори, що впливають на неї	9
1.2.Методи аналізу та оцінювання фінансової стійкості банку	19
1.3.Управління фінансовою стійкістю	31
Висновки до першого розділу	39
2.Аналіз та оцінка фінансового стану АТ «АКЦЕНТ-БАНК»	41
2.1. Загальна характеристика банківської установи	41
2.2. Оцінка фінансової стійкості АТ «АКЦЕНТ-БАНК»	59
2.3 Особливості управління фінансовою стійкістю банку	71
Висновки до другого розділу	75
3.Шляхи покращення фінансової стійкості банку	78
3.1 Власний капітал банку як фактор впливу на фінансову стійкість	78
3.2 Іпотечне кредитування як можливість розширення кредитного портфелю	81
3.3 Мінімізації банківських ризиків як засіб забезпечення фінансової стійкості банківської установи	88
Висновки до третього розділу	102
Висновки	104
Список використаних джерел	107
Додатки А-В. Фінансові звіти підприємства за 2020, 2021, 2022 рр.	113

					МРЕ 222.01.04 ПЗ						
Зм.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата	Управління та оцінка фінансової стійкості комерційного банку			Літера	Аркуш	Аркуші	
Розроб.	Трофимов А.Г.		15.01.24							4	117
Перев.	Карачарова К.А.		15.01.24								
Н.контр.	Гройнікова О.М.		22.01.24							УкрДУЗТ	
Затверд.	Кірдіна О.Г.		22.01.24								

Вступ

Актуальність теми. Дослідження "Управління та оцінка фінансової стійкості комерційного банку" полягає в тому, що забезпечення фінансової стійкості діяльності комерційних банків є основою стабільної банківської системи, запорукою успіху економічних перетворень і макроекономічного розвитку. Світова економіка постійно зазнає змін і коливань. В умовах глобалізації фінансових ринків, важливість оцінки фінансової стійкості банку підсилюється, оскільки проблеми в одному банку можуть легко поширитися на інших учасників ринку. Політичні та економічні кризи, такі як фінансова криза 2008 року, глобальна пандемія COVID-19, або повномасштабне, військове вторгнення РФ підкреслюють важливість стійкості банків у важкі часи. Банки здійснюють різноманітні фінансові операції, включаючи приймання вкладів, надання кредитів, інвестування та обробку платіжних операцій. Всі ці операції потребують виваженості та стійкості в фінансових показниках банку.

Регулятори банківської сфери постійно вдосконалюють вимоги щодо капіталу, ліквідності та управління ризиками. Оцінка фінансової стійкості стає ключовим аспектом відповідності цим вимогам. Фінансова стійкість банку є однією з основних передумов для довіри з боку клієнтів. Клієнти шукають надійного партнера для збереження своїх коштів та здійснення фінансових операцій. В банківській сфері конкуренція завжди жорстока. Банки, які виявляють високий рівень фінансової стійкості, мають перевагу в привабленні клієнтів та залученні інвестицій.

Отже, оцінка фінансової стійкості банку залишається важливим дослідженням у світлі постійних змін і викликів, з якими стикаються фінансові установи та глобальна економіка загалом.

Оцінка сучасного стану проблеми. Аналіз наукових досліджень з вивчення формування систем управління витратами виявив, що існує значна

кількість наукових праць, присвячених методичним основам управління витратами. Ці роботи представлені як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками.

Розгляд наукових матеріалів з цієї теми свідчить про великий обсяг робіт, які вивчають методики та основи контролю та оптимізації витрат. Ці дослідження представлені у вітчизняній та міжнародній літературі, відображаючи широкий інтерес спеціалістів до цього питання на різних рівнях. Дослідженням теоретичних засад і розробкою методичних підходів до управління витратами займалися такі фахівці як: В. В. Коваленко, Ю. С. Довгаль, Р. О. Чамара, В. І. Міщенко, А. О. Спіфанова, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко, В. Р. Кобилецький та інші. На даний момент виявляється дефіцит літератури з проблематики створення оптимальних систем управління витратами, які б враховували специфіку функціонування підприємств у галузі банківської справи. Недостатньо представлених публікацій або досліджень засвідчують нестачу досліджень, що зосереджені на унікальних аспектах цієї сфери.

В сучасному контексті спостерігається нестача детальних робіт, які систематично досліджують проблематику управління банківськими ризиками, зокрема у контексті банківських установ. Ця обмеженість літератури свідчить про потребу в більш глибокому й комплексному аналізі, орієнтованому на унікальні аспекти управління витратами саме в цій галузі.

Теоретична база дослідження ґрунтується на базі, яка включає в себе сучасні підходи до аналізу банківської справи, наукові концепції, монографії, а також у публікаціях науковців.

Дослідження у банківській сфері базується на різноманітних джерелах інформації, таких як економічна література та спеціалізовані видання, аналітичні дані щодо фінансових та економічних аспектів діяльності банків, інформація з офіційних джерел державної статистики України, законодавчі акти у галузі банківського обліку, аналіз фінансової та статистичної звітності

банків, використання ресурсів інтернету та результати власних досліджень автора.

Метою дипломної роботи є обґрунтування заходів по вдосконаленню управління банківською установою з метою підвищення її ефективної діяльності, та збільшення прибутку.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких завдань:

- визначити та проаналізувати основні фактори які впливають на фінансову стійкість комерційного банку;
- надати характеристику методам аналізу та оцінювання фінансової стійкості банку;
- описати та обґрунтувати методику управління фінансовою стійкістю банку;
- навести загальну характеристику підприємства АТ «АКЦЕНТ-БАНК»;
- проаналізувати структуру активів і пасивів АТ «АКЦЕНТ-БАНК»;
- провести дослідження фінансової стійкості АТ «АКЦЕНТ-БАНК»;
- запропонувати за рахунок чого можна розширити кредитний портфель;
- визначити методи забезпечення підвищення рівня фінансової стійкості банку;
- оцінити як власний капітал банку впливає на фінансову стійкість.

Об'єктом дослідження даної роботи є процес управління фінансовою стійкістю.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів управління фінансовою стійкістю АТ «АКЦЕНТ-БАНК».

Методи дослідження. В ході дослідження застосовано різноманітні загальнонаукові та спеціалізовані методи, що дозволили вирішити ключові проблеми, пов'язані із обраним напрямом дослідження. Методична основа включає системний підхід до аналізу економічних явищ, врахування основних концепцій сучасної економічної теорії та стратегії банківської справи. Проведене дослідження використовувало такі методи: теоретичне узагальнення та порівняння для розкриття сутності понять "банк" та

"банківська стійкість", структурно-логічний аналіз при вивченні методів управління банківськими ризиками, фінансово-економічний аналіз для осмислення організаційно-економічної діяльності банку, а також використання графічних методів для наочного відображення результатів дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів. Отримані результати принесли наукову новизну у сфері оцінки фінансової стійкості банку. Покращено підходи до підвищення ефективності управління стійкістю банку. Запропоновано методи диверсифікації управління кредитними ризиками. Це надає можливість визначити шляхи для поліпшення процесів менеджменту у сфері банківської діяльності, що має важливе значення для стабільності банку та покращення його фінансового стану.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та економічному обґрунтуванні заходів щодо удосконалення управління стійкістю банку, а саме вдосконалення методу управління ризиками та збільшення фінансових можливостей банківської установи. Основні результати дослідження можна застосувати на практиці у банківській установі.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і додатків, включає 117 сторінок тексту, 16 таблиць, 16 рисунків, 53 найменування використаних джерел і 3 додатка.

1 Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю комерційного банку

1.1 Економічна сутність фінансової стійкості банківської установи, та фактори, що впливають на неї

У часи глобалізації та економічних трансформацій банківська система виступає невід'ємною частиною фінансового сектору країни. Важливим аспектом ефективної роботи банків є їхня фінансова стійкість та стабільність. Фінансова стійкість банків визначається як їхня здатність витримувати ризики та виконувати свої функції навіть в умовах фінансових потрясінь. Своєчасний аналіз фінансової стійкості банків є критично важливою для стабільності фінансової системи та економіки в цілому. Розуміння економічної сутності фінансової стійкості та факторів, які на неї впливають, допомагає банкам приймати раціональні рішення для забезпечення своєї стійкості.

Банківська система – це сукупність фінансово-кредитних установ, що діють у країні згідно із законом, взаємопов'язані між собою і забезпечують функціонування грошового ринку та економіки [1]. Банківська система включає в себе низку фінансових установ, зокрема комерційні банки, інвестиційні банки, кредитні спілки, центральні банки та фінансові корпорації. Вони надають низку фінансових послуг, включно з депозитами, кредитами, інвестиціями, обміном валюти та іншими фінансовими послугами. Це система, в якій різні банки і фінансові установи взаємодіють один з одним. Вони позичають один в одного кошти на міжбанківському ринку, беруть участь у різних фінансових операціях один з одним і забезпечують функціонування фінансових ринків.

Питання стійкості банківської системи досліджував В. В. Коваленко. На його думку стійкість банківської системи – це комплексна характеристика. З

позиції методології вона означає, що управління стійкістю банківської системи слід розглядати у взаємозв'язку трьох основних рівнів:

- перший рівень – об'єднання з економікою в цілому та її регіональними сегментами;
- другий рівень – взаємозв'язок стійкості окремого банку зі стійкістю банківської системи в цілому як цілісного утворення;
- третій рівень – з позиції окремо взятого банку як структури, яка містить у собі певні частини.

Отже, стійкість – це макроекономічна характеристика усєї банківської системи і окремого банку як складового елемента даної системи. Фінансовою стійкістю банківської системи слід вважати її здатність у динамічних умовах ринкового середовища протистояти дії негативних зовнішніх та внутрішніх чинників, забезпечувати надійність збереження та повернення вкладів юридичних і фізичних осіб, захищати інтереси акціонерів та своєчасно виконувати власні зобов'язання з метою забезпечення фінансової безпеки держави [2].

Банк — юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків [3].

Банки надають широкий спектр послуг як для фізичних так і для юридичних осіб. До основних видів банківських послуг можна віднести:

а) депозитні послуги - це послуги з розміщення коштів клієнтів у банку на депозити. депозити можуть бути строковими або до запитання, в національній або іноземній валюті. за депозити банк виплачує клієнтам відсотки;

б) кредитні послуги - це послуги з надання коштів клієнтам на умовах кредитування. Кредити можуть бути споживчими, іпотечними, корпоративними тощо. За користування кредитом клієнти сплачують банку відсотки;

в) платіжні послуги - це послуги з переказування коштів, оплати товарів і послуг, отримання готівки тощо. Банки пропонують клієнтам широкий спектр платіжних послуг, як через відділення банку, так і дистанційно;

г) інші фінансові послуги - це послуги, які не входять до основних видів банківських послуг, але є важливими для клієнтів. До них відносяться:

- 1) валютні операції - купівля і продаж валюти;
- 2) лізинг - надання в оренду майна на певний строк;
- 3) страхові послуги - надання страхового захисту клієнтам;
- 4) консалтингові послуги - надання професійної консультаційної допомоги клієнтам.

На сьогоднішній день, існує значна різноманітність в підходах та методах визначення фінансової стійкості банківських установ. Ця різноманітність свідчить про складність і мультифакторність цього поняття, а також про те, що визначення фінансової стійкості залежить від контексту та мети дослідження.

Аналізуючи наукову літературу, можна знайти багато визначень поняття «стійкість комерційного банку». Так, на думку Довгаль Ю.С., Чамара Р.О., фінансова стійкість комерційного банку – це такий стан банківської установи, при якому вона є платоспроможною, ліквідною, має достатню величину регулятивного капіталу для покриття всіх можливих ризиків, пов'язаних із банківською діяльністю, і при цьому залишається достатньо рентабельною, тобто її активи використовуються максимально ефективно [4].

Виходячи з цього твердження, можна зробити висновки, що основними складовими фінансової стійкості банку є:

- платоспроможність, яка означає, що банк має достатньо коштів для погашення своїх короткострокових зобов'язань.
- ліквідність, яка означає, що банк має можливість швидко отримати доступ до коштів, якщо це необхідно.
- капітал, який є буфером, що захищає банк від збитків.

– рентабельність, яка означає, що банк отримує прибуток від своєї діяльності.

Щоб підтримувати фінансову стійкість, банк повинен постійно працювати над покращенням свого фінансового стану. Це включає в себе постійний моніторинг фінансового стану банку, розробку та впровадження ефективних заходів щодо управління ризиками, а також забезпечення достатнього рівня капіталу, тому доцільно розглянути кожне з цих понять більш детально.

Платоспроможність - здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань. Визначається збалансованістю між строками і сумами погашення активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками і сумами інших джерел та напрямів використання коштів типу видачі кредитів та зазнаних витрат [5].

Одним з ключових чинників платоспроможності банку є збалансованість між строками і сумами активів (ресурсів) та строками і сумами зобов'язань. Банк повинен мати здатність отримувати достатньо коштів вчасно, щоб погасити свої зобов'язання. Платоспроможність також залежить від розумного управління коштами та джерелами фінансування. Банк повинен ретельно аналізувати і збалансовувати витрати та джерела доходу, включаючи видання кредитів та інші ділові операції. Важливо враховувати ризики та витрати, пов'язані з кредитуванням і зазнаними витратами. Ефективний ризиковий менеджмент та управління витратами також впливають на платоспроможність банку. Узагальнюючи, платоспроможність банку є критично важливим показником його стійкості та надійності на ринку. Вона вимагає уваги до балансу активів і зобов'язань, управління ризиками та ефективного управління фінансами для забезпечення вчасного виконання грошових зобов'язань банку.

Ліквідність це - здатність гаранта забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, що визначається збалансованістю між строками і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань, а також сумами інших джерел і напрямів використання коштів

гарантом [6]. Це твердження описує поняття ліквідності у фінансах. Ліквідність вказує на здатність суб'єкта (наприклад, підприємства, банку або іншої організації) вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. Отже, ліквідність гаранта - це важливий показник його фінансової стійкості. Гаранти з високою ліквідністю мають більшу ймовірність виконати свої зобов'язання вчасно і в повному обсязі, ніж гаранти з низькою ліквідністю.

Саме ліквідність банку — це здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між строками і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів (надання кредитів, інші витрати) [7]. Це твердження, яке зазначено у постанові Національного банку № 368, пояснює поняття ліквідності банку, яке є важливим аспектом фінансової стійкості і безпеки банку. Ліквідність банку означає, наскільки банк може вчасно і без проблем виконувати свої фінансові зобов'язання перед клієнтами і іншими кредиторами. Ця здатність базується на балансі між даними факторами:

- строками і сумами погашення активів банку: це включає в себе терміни та обсяги, за якими банк може легко конвертувати свої активи (наприклад, кредити або інші інвестиції) в готівку або інші легко реалізовані активи;

- строками і сумами виконання зобов'язань банку: це включає в себе терміни та обсяги, за якими банк повинен сплатити грошові зобов'язання перед своїми кредиторами та вкладниками. Наприклад, вклади клієнтів або викуп облігацій;

- строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів: це включає в себе інші фінансові операції банку, такі як, надання кредитів, витрати на операційну діяльність і будь-які інші зобов'язання або витрати, які можуть виникнути.

Ліквідність банку дуже важлива, оскільки недостатність ліквідних активів для погашення зобов'язань може призвести до фінансових проблем, включаючи банкрутство. З іншого боку, надмірна ліквідність може зменшити

прибуток банку, оскільки гроші можуть залишатися без прибуткового використання. Тому банки стараються підтримувати оптимальний баланс між ліквідністю та рентабельністю, щоб забезпечити стабільну та безпечну фінансову діяльність.

Буфер капіталу - це резерв, що створюється банками в періоди економічного зростання, щоб компенсувати можливі втрати в разі економічного спаду [8].

Буфер капіталу може бути визначений як різниця між власним капіталом банку і його обов'язковими резервами. Власний капітал банку - це частина його балансу, яка представляє його власні активи, такі як статутний капітал, резервний капітал і прибуток, який ще не розподілений між акціонерами. Обов'язкові резерви - це частина балансу банку, яка представляє кошти, які банк повинен зберігати в резерві в центральному банку.

Буферні запаси капіталу можуть використовуватися для покриття потенційних збитків, таких як зростання прострочених кредитів, падіння цін на активи та економічні потрясіння. Вони також можуть бути використані для підвищення стійкості банку до цих ризиків.

Рівень буферного капіталу, який повинен мати банк, встановлюється регулюючим органом. Регулятори можуть встановлювати різні рівні буферного капіталу залежно від типу банку та економічних умов.

Рентабельність - це відносний показник прибутковості, що характеризує ефективність господарської та фінансової діяльності компанії.

Показники рентабельності розраховують як відношення різних показників прибутку до інвестованого капіталу, обсягу продажів, використаних ресурсів і понесених витрат [9].

Показники рентабельності є важливим інструментом для управління підприємством. Вони допомагають менеджерам підприємства приймати рішення про те, як розподіляти ресурси, щоб максимізувати прибуток. Високий рівень рентабельності означає, що підприємство ефективно використовує свої

ресурси. Низький рівень рентабельності може бути ознакою того, що підприємство неефективно використовує свої ресурси.

В банківській енциклопедії за авторством С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова, фінансова стійкість банку визначається як стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю. Фінансова стійкість банку означає його здатність виконувати свої зобов'язання і забезпечувати достатній рівень рентабельності для нормального функціонування в умовах конкуренції.

Розрізняють три основні види фінансової стійкості банку за стабільністю його роботи, зображені на рисунку 1.1.

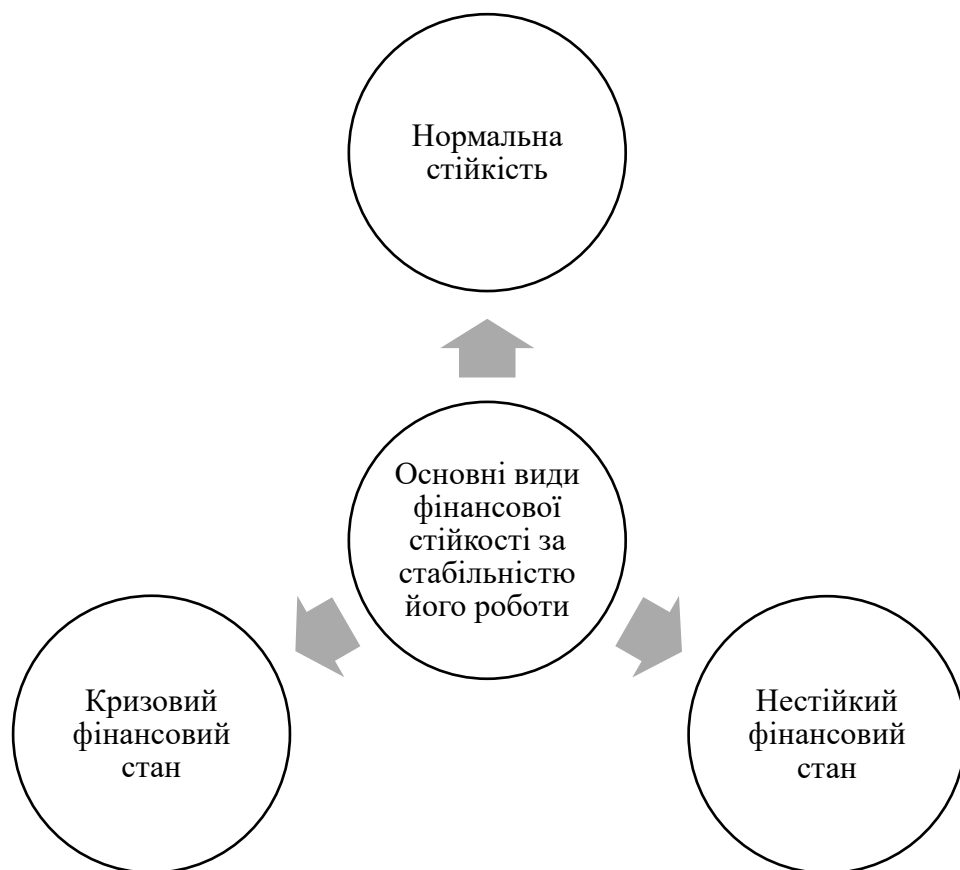

Рисунок 1.1 - Основні види фінансової стійкості банку

– нормальна стійкість, яка характеризується стабільною діяльністю, відсутністю неплатежів чи затримки виконання своїх зобов'язань, стабільною рентабельністю;

– нестійкий фінансовий стан, що характеризується затримкою платежів, неможливістю своєчасно виконувати окремі свої зобов'язання, низьким рівнем рентабельності тощо;

– кризовий фінансовий стан, який характеризується регулярними неплатежами, наявністю простроченої заборгованості тощо [10].

Важливим аспектом банківського менеджменту є керування банківськими ризиками. На думку А.О. Єпіфанова, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко, банківській ризик визначають як кількісно оцінена ймовірність невідповідності обсягових, просторових та часових параметрів фінансових потоків банку очікуваним; яка формується у результаті цілеспрямованої дії або бездіяльності зацікавлених суб'єктів економічних відносин, що відбивається на зміні його фінансового стану та динаміки розвитку [11]. Банки, як фінансові установи, працюють з великими обсягами коштів, що робить їх вразливими до різних ризиків. Ефективне управління ризиками є ключовим фактором для успішного функціонування банку та захисту його інтересів.

У вітчизняній науковій літературі банківські ризики класифікують за різними критеріями, так науковці Козьменко С.М., Шпиг Ф.І., Волошко І.В. пропонують класифікацію банківських ризиків поділяючи їх на зовнішні та внутрішні (рисунок 1.2) [12].

Науковці Л.В. Мороз та О.В. Сідак, зазначають що з метою ефективного управління банківськими ризиками необхідно правильно їх класифікувати, тобто проводити їх розподіл на чіткі групи за відповідними ознаками та давати їм відповідну характеристику. Такий підхід дає змогу визначити певне місце кожного ризику в загальній системі класифікації та створює можливості для ефективного застосування відповідних заходів щодо зниження окремих ризиків. У банківській практиці банківські ризики зазвичай класифікуються за окремими групами. Залежно від масштабу впливу і ступеня прояву банківські ризики поділяються на зовнішні та внутрішні. Інакше кажучи, їх можна поділити на ризики, не пов'язані безпосередньо з діяльністю, і ризики, пов'язані зі специфікою банківської діяльності, зокрема з кількістю та видом

операцій, складом клієнтської бази, можливостями управління та процесами реалізації фінансових послуг [13].

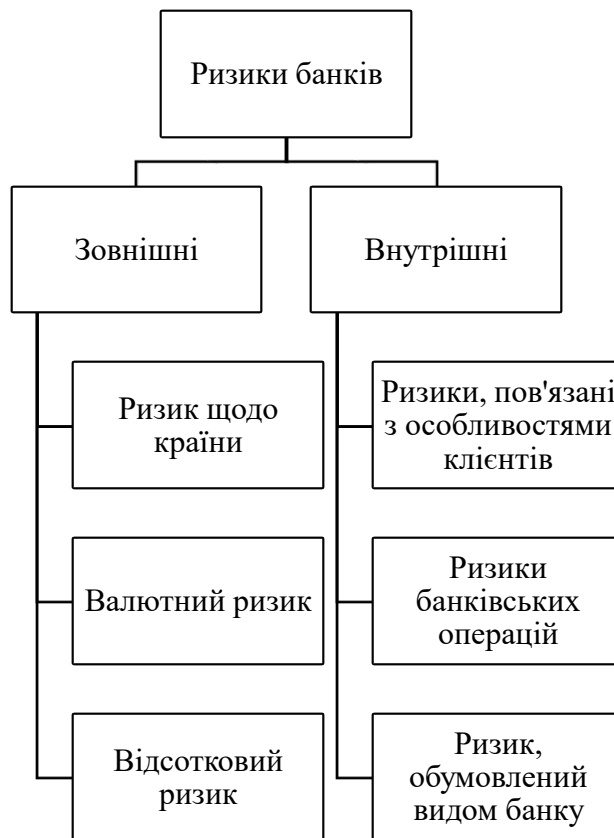

Рисунок 1.2 – Класифікація банківських ризиків [12]

Вони пропонують класифікувати банківські ризики за ознаками зазначеними у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Класифікація банківських ризиків за різними ознаками [13]

Банківські ризики	
класифікаційні ознаки	Характеристика
кредитний	Ризик невиконання позичальником зобов'язань щодо кредитора
процентний	Небезпека фінансових втрат через коливання ринкових процентних ставок та зміну вартості кредиту

Продовження таблиці 1.1

валютний	Імовірність валютних втрат через зміну курсу іноземної валюти щодо національної в період між укладенням угоди і фактичними розрахунками за нею при здійсненні зовнішньо торговельних, кредитних і валютних операцій
курсний	Ризик, що виникає у зв'язку з коливанням ринкової вартості валют
інвестиційний	Імовірність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов інвестиційної діяльності
інфляційний	Ризик, спричинений непередбачуваним зростанням втрат, внаслідок інфляційних процесів
ціновий	Імовірність виникнення непередбачуваних фінансових втрат від зміни цін (вартості) на окремі фінансові інструменти
податковий	Небезпека втрат, зумовлених змінами податкового законодавства (збільшенням ставок податків, відміною чи зменшенням податкових пільг, зміною термінів сплати податків тощо)
портфельний	Сукупний ризик втрати капіталу, вкладеного у інвестиційний портфель
трансляційний	Ризик валютних втрат від перерахування суми коштів з однієї валюти в іншу (при щорічній переоцінці валютного боргу)
нових видів діяльності	Ризик, пов'язаний із запровадженням нових видів діяльності, у банківській установі таких як факторинг, лізинг тощо
формування депозитної бази	Ризик, пов'язаний із необґрунтованою депозитною політикою банківської установи, невдалим вибором відсоткових ставок та неправильним формуванням кредитного портфеля
поточних витрат банку	Ризик, пов'язаний із необґрунтованою політикою банківської установи у сфері витрат
банківських зловживань	Ризик, пов'язаний із шахрайством та неправильною політикою банківської установи

Продовження таблиці 1.1

ліквідності банку	Небезпека втрат у випадку неспроможності банку покрити свої зобов'язання
-------------------	--

Ця класифікація ризиків допомагає банкам більш ефективно управляти ризиками, приймати рішення та розробляти стратегії для зниження потенційних загроз для їх діяльності.

Узагальнюючи, правильна класифікація банківських ризиків є важливою частиною управління ризиками та допомагає банкам знижувати їх вплив на їх діяльність та фінансовий стан.

1.2 Методи аналізу та оцінювання фінансової стійкості банку

Аналіз стійкості банку - це процес оцінки здатності банку протистояти фінансовим ризикам та продовжувати функціонувати навіть у разі негативних подій. Важливість аналізу фінансової стійкості банків неможливо переоцінити, оскільки цей аналіз допомагає передбачити та запобігти можливим фінансовим кризам та збуренням. Розглянемо, що таке аналіз фінансової стійкості банку, які ключові аспекти в ньому важливі та які методи використовуються для визначення стійкості банку. Фінансова стійкість банку відображає його здатність витримувати фінансовий стрес, ризики та виконувати свої фінансові зобов'язання, включаючи повернення вкладів клієнтів та погашення позикових зобов'язань. Ця стійкість є ключовою для забезпечення довіри клієнтів, ефективного функціонування фінансової системи та загальної стабільності економіки.

Основними індикаторами фінансової стійкості є:

- співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня та зважених за ризиком активів;
- співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів та капіталу;
- співвідношення недіючих кредитів та сукупних валових кредитів;
- норма прибутку на активи;
- норма прибутку на капітал;
- співвідношення процентної маржі та валового доходу;
- співвідношення непроцентних витрат і валового доходу;
- співвідношення ліквідних активів та сукупних активів;
- співвідношення ліквідних активів та короткострокових зобов'язань (Н6);
- співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті та капіталу.

Практика механізму формування та управління фінансовою стійкістю передбачає необхідність використання таких методів:

- рейтинговий спосіб;
- коефіцієнтний спосіб;
- математично-статистичні методи;
- регресійна методика;
- номерна система;
- стрес-тестування;
- макро - та мікропруденційний аналіз.

Рейтинги – це конкретна комплексна характеристика банку як однорідного елемента банківської системи, яка ґрунтується на окремих показниках, розрахованих за прийнятою методологією, та відображає становище кожного банку по відношенню до інших елементів цієї системи. Рейтинги всебічно характеризують діяльність банків і класифікують їх операції, як активні або пасивні.

Класифікація рейтингового способу оцінки стійкості банку (рисунок 1.3).

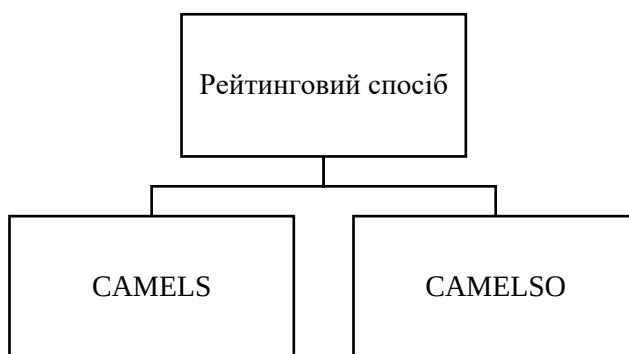

Рисунок 1.3 – Класифікація рейтингової оцінки стійкості банку [15]

CAMELS – одна з найвідоміших американських рейтингових систем. Вона складається з таких компонентів, як достатність капіталу (C), якість активів (A), менеджмент (M), надходження (E), ліквідність (L), чутливість до ринкового ризику (S). Головною перевагою цього методу є те, що він є стандартизованим методом оцінки банківських установ, у якому рейтинги з кожного показника вказують керівництву вектор необхідних дій щодо поліпшення діяльності.

CAMELSO – вдосконалена рейтингова система оцінки банків, яка впроваджена в Україні, та затверджена правлінням Національного банку України № 393-рш від 01.11.2016 р., та набула чинності 01.01.2017 р.

Мета рейтингової системи CAMELSO - оцінити фінансовий стан банку, якість менеджменту та корпоративного управління, прозорість операцій, ефективність внутрішнього контролю та управління ризиками. Вона також допомагає виявити недоліки, які можуть призвести до краху банку і вимагати посилення контролю з боку органів банківського нагляду. Це дає змогу банкам зробити відповідні попереджувальні кроки для усунення недоліків і стабілізації свого фінансового становища [14].

Рейтингова система CAMELSO ґрунтується на оцінці ризиків і присвоєнні рейтингів таким ключовим компонентам:

– капітал – capital adequacy (c) – оцінює достатність капіталу банку для захисту інтересів вкладників і підтримки платоспроможності.

– якість активів – asset quality (a) – здатність забезпечити повернення активів і вплив непрацюючих кредитів на загальне фінансове становище банку.

– менеджмент і корпоративне управління – management (m) – оцінка підходу керівництва банку з погляду принципів корпоративного управління, ефективності роботи, методів управління та контролю.

– доходи – earnings (e) – достатність доходів банку для майбутнього розвитку і зростання.

– ліквідність – liquidity (l) – спроможність банку своєчасно і в повному обсязі виконувати свої зобов'язання.

– чутливість до ринкового ризику – sensitivity to risk (s) – ступінь реагування банку на зміни ринкових умов.

– операційний ризик – operational risk (o) – здатність банку ефективно управляти операційними та інформаційними ризиками з метою запобігання/мінімізації фінансових втрат у результаті цих ризиків.

Загальний рейтинговий бал CAMELSO визначається окремо для кожного банку на основі рейтингового бала кожного з перерахованих вище компонентів. Кожен компонент рейтингової системи оцінюється за чотирибальною шкалою, де "1" - найвищий бал, а "4" - найменший.

Загальний рейтинг банку виглядає таким чином:

– "1" означає, що банк є надійним в усіх відношеннях, здатний витримати більшість економічних спадів (за винятком виняткових, надзвичайних), вважається стабільним і має кваліфіковану команду менеджерів;

– "2" означає, що банк має недоліки у своїй банківській діяльності, які, якщо їх не усунути, можуть призвести до значних проблем із платоспроможністю та ліквідністю;

– "3" означає, що в діяльності банку є серйозні недоліки і загальна платоспроможність банку перебуває під загрозою. Така комплексна рейтингова оцінка вказує на необхідність негайних конкретних дій з боку Національного банку України;

– "4" означає, що ліквідність і платоспроможність банку ненормальні і потребують спеціальних заходів з оздоровлення та негайних конкретних дій з боку Національного банку України [15].

Коефіцієнтний аналіз є продовженням загального аналізу фінансового стану і дає змогу оцінити якісні характеристики активів і зобов'язань за допомогою розрахованих коефіцієнтів, зазначених на рисунку 1.4.

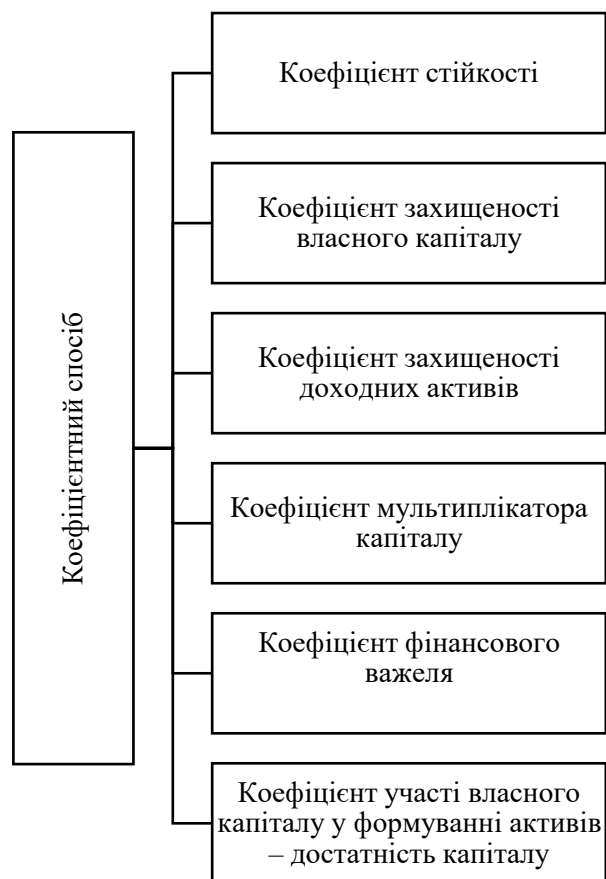

Рисунок 1.4 – Розрахункові коефіцієнти [16]

Одним із ключових чинників, що забезпечують фінансову стійкість банку, є розмір власного капіталу. Однак, як показано в даній роботі, сам по собі абсолютний розмір власного капіталу не може безпосередньо свідчити про ступінь фінансової надійності банку. Тому важливо розрахувати деякі допоміжні коефіцієнти, що характеризують якість використання капіталу [16].

Коефіцієнт фінансової стійкості - індикатор, який говорить про здатність компанії залишатися платоспроможною в довгостроковій перспективі. Коефіцієнт фінансової стійкості розраховується як співвідношення суми власного капіталу і довгострокових зобов'язань до суми пасивів. Значення коефіцієнта вказує, яку частку активів компанія здатна фінансувати за рахунок постійного капіталу і капіталу, залученого на довгостроковій основі [17].

Коефіцієнти фінансового важеля - це фінансові механізми управління отриманням прибутку на основі певних співвідношень капіталу і витрат.

Коефіцієнт захищеності дохідних активів свідчить про захист дохідних активів (чутливих до зміни процентних ставок) мобільним власним капіталом [18].

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу характеризує ступінь покриття активів акціонерним капіталом [19].

Коефіцієнт фінансового важеля є оберненим показником до коефіцієнта надійності і розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку [18].

Основною перевагою використання коефіцієнтного аналізу для оцінки фінансового стану банку є простота розрахунків, проте цей метод ефективний за умови розрахунку великої кількості коефіцієнтів і тому є громіздким. Оскільки метод коефіцієнтів ґрунтується на фінансовій звітності, частина якої є конфіденційною, розрахунки можуть бути рекомендовані органам, які мають доступ до цієї інформації, наприклад, відділу внутрішнього аудиту або наглядовому органу НБУ.

Методи оцінки фінансової стійкості можуть бути вивчені з використанням математичних і статистичних підходів, таких як дискримінантний аналіз, факторний аналіз і нелінійне оцінювання. Одним із найсучасніших інструментів оцінки стійкості банків є застосування цих методів. Хоча ці методи широко визнані в академічному співтоваристві, їх використання на практиці стало можливим лише в останні 10 – 15 років. Обмежена популярність цих методів може бути пов'язана з їхньою

математичною складністю та необхідністю глибокого знання теорії ймовірностей і математичної статистики.

Ефективним підходом є використання методів багатовимірного статистичного аналізу, зокрема розпізнавання образів і кластерного аналізу. Це може суттєво розширити та вдосконалити методичні можливості та принципи оцінки рейтингу фінансової стійкості банку, надавши додатковий інструмент моніторингу банківської системи та оперативну оцінку діяльності власного банку.

Найточнішим підходом до оцінювання фінансової стійкості банку є математично-статистичні методи SEER Rating, SCOR, SEER Risk Rank, Bank Calculator – OCC, SAABA, модель оцінки перспективної фінансової стійкості банку, методика рейтингу динамічної фінансової стабільності банків [20].

Регресійний аналіз - це статистичний метод, що використовується для вивчення взаємозв'язку між залежною змінною (відгук) і незалежною змінною (пояснення). Основна ідея полягає в тому, щоб зрозуміти, як зміни однієї змінної впливають на зміни іншої.

Під час використання методу регресії виокремлюють певну групу банків і розраховують значення фактора для кожного банку та середнє значення по цій групі. Однією з переваг цього методу є те, що він дає змогу отримати об'єктивну оцінку, що ґрунтується на аналізі взаємозв'язку між виявленими ефектами, а також оновлювати оцінку в міру зміни впливу факторів на показники діяльності.

Система ранжування передбачає розрахунок різних показників фінансової діяльності банку та присвоєння кожному банку певного рангу за кожним оцінюваним показником. Динамічний рейтинг фінансової стійкості українських банків YouControl представив новий інструмент для оцінки фінансової стійкості банків - Bank FinScore. У ньому публікується розрахунковий скоринговий індекс фінансової стійкості банків, розроблений аналітиками.

Bank FinScore - це система оцінювання фінансової стійкості банків, у якій попередньо розраховані фінансові показники перетворюються на бали; результати фінансового скорингу банків від YouControl представлені у вигляді зведеного індексу Bank_FinScore.

YouControl - це аналітична система на основі відкритих даних, яка створює повне дос'є на кожен українську компанію з більш ніж 60 джерел, відстежує зміни та візуалізує зв'язки. Унікальна технологія YouControl надає актуальну (на момент запиту) інформацію про компанії, підприємців та фізичних осіб. Унікальна технологія YouControl надає актуальну (на момент запиту) інформацію про компанії, підприємців і фізичних осіб. Опубліковано дані щодо 40 найбільших банків, які контролюють 97,5% активів банківської системи. Згідно з методологією, індекс базується на таких 25 показниках:

- 12 нормативів НБУ;
- 12 традиційних показників надійності;
- типи основних бенефіціарів.

Одним з основних пунктів рейтингу надійності банків є букви від А до D – зведений рейтинг фінансових установ: банки з рейтингом А перебувають у найкращому фінансовому становищі та мають відносно низьку ймовірність неплатоспроможності. Крім того, вони з більшою ймовірністю отримають підтримку акціонерів у разі системної кризи. Якщо банківська система працює добре, то нижчий загальний бал банку порівняно з іншими банками не є критичним, а значна кількість банків з індексом D може взагалі не становити проблеми як варіант співпраці. На основі індексу FinScore банку можна визначити список фінансових установ з найвищим балом фінансової стійкості. Bank_FinScore базується на 25 показниках, включно з критеріями НБУ та фінансовими коефіцієнтами, що комплексно відображають стан ліквідності, достатності капіталу, прибутковості, кредитного ризику, інвестиційного ризику та валютного ризику банків, Це скоринговий індекс фінансової стійкості банків, який розраховує аналітичний відділ YouControl. Індекс використовується в основному для порівняння з конкурентами на

українському ринку і тому не чутливий до загальносистемних змін. Індекс відображає фінансовий стан банку відносно інших банків сектору. Мета розрахунку Bank_FinScore - надати експліцитний аналіз рівня фінансового ризику банку, результати якого дають змогу користувачам швидко визначити, чи потрібне подальше детальне дослідження. Останнє потребує детальнішого експертного аналізу та додаткового врахування низки якісних чинників, таких як рівень зовнішньої підтримки, репутація перед акціонерами та інші операційні й юридичні ризики, тож індекс не можна прирівнювати до кредитного рейтингу. Індекс Bank_FinScore є імовірнісним. Оскільки він є імовірнісним, навіть максимальне значення індексу не гарантує 100% фінансової стійкості, а лише вказує на відносно низьку вірогідність того, що такий банк зазнає краху. Це інформаційний продукт, що відображає думку YouControl про загальний рівень фінансового ризику [14].

Стрес-тестування - це оцінка ризиків, які можуть виникнути в процесі діяльності банку. Стрес-тестування оцінює як кількісні, так і якісні фактори. Воно дає змогу оцінити вплив ризиків на діяльність банку і на цій основі обрати стратегію розвитку банку для забезпечення фінансової стійкості та підтримання фінансово-економічної стабільності.

Мікропруденційний аналіз спрямований на захист інтересів вкладників і кредиторів банків. Основна мета - запобігання проблемам в окремих фінансових установах; НБУ аналізує внутрішні ризики окремих банків.

Макропруденційний аналіз спрямований на мінімізацію витрат, пов'язаних із фінансовою нестабільністю. Його мета - підтримання фінансової стабільності в глобальному масштабі. Оцінюються зовнішні ризики та відстежуються системні ризики у фінансовому секторі [21].

Методика аналізу Національного банку України (НБУ)

Національним банком була розроблена інструкція з метою забезпечення стабільної діяльності банків та своєчасного виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також запобігання неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, що притаманні банківській діяльності.

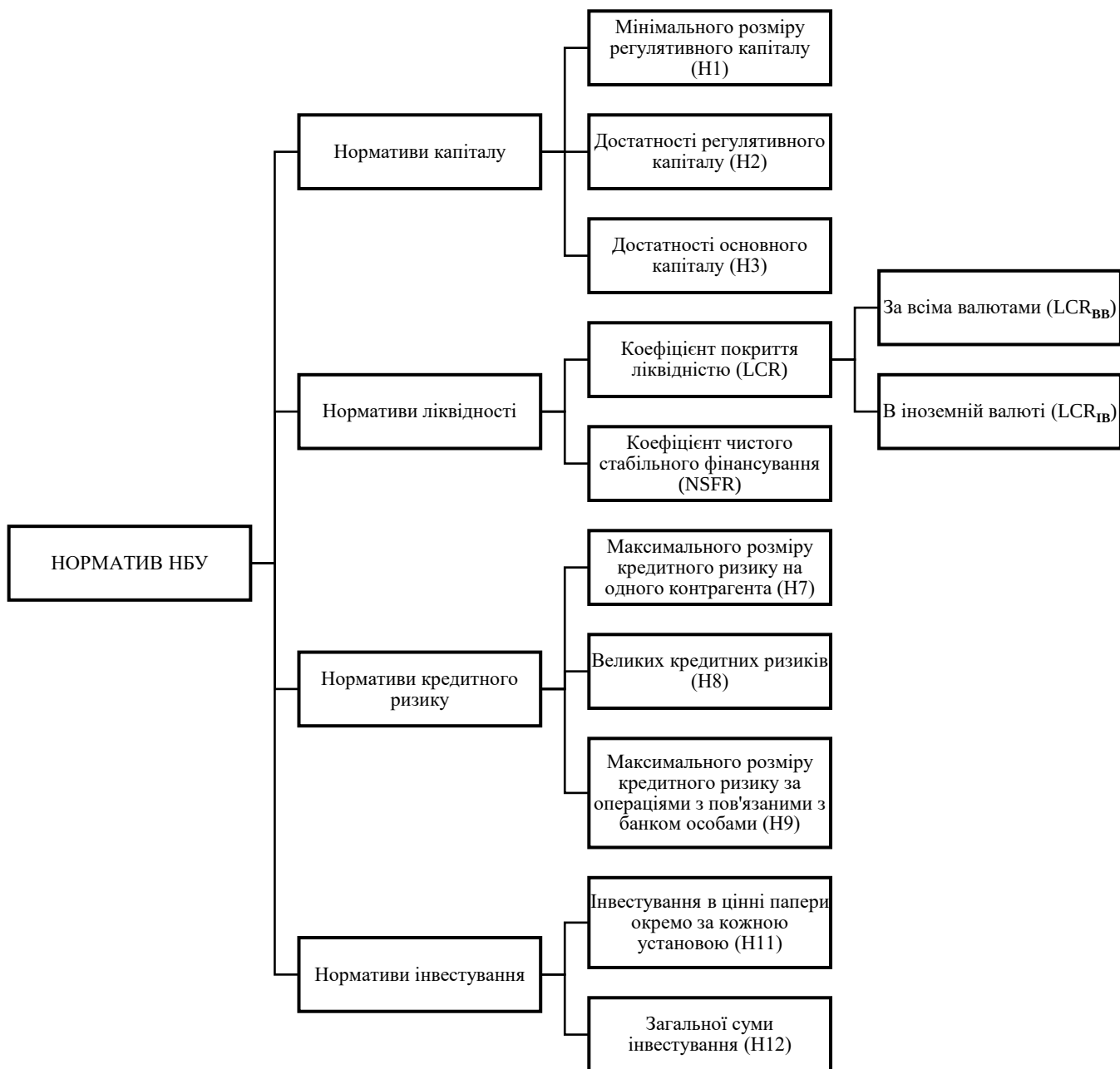

Рисунок 1.6 – Нормативи НБУ

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" та Закону України "Про банки і банківську діяльність" Національний банк установлює порядок визначення регулятивного капіталу банку та такі економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання всіма банками. Ці нормативи зазначені на рисунку 1.6.

З метою формування буферів капіталу, що підвищують стійкість і опірність банків до ризиків у періоди фінансової та економічної нестабільності, НБУ встановив вимоги до банків щодо формування буферів

капіталу: буфера консервації, контрциклічного буфера і буфера системного ризику. Для системно значущих банків НБУ також встановив вимоги щодо формування буфера системної суттєвості.

Банк під час розрахунку економічних нормативів використовує кредитні рейтинги боржника/контрагента/актива за міжнародною шкалою, визначені рейтинговими агентствами "Standard&Poor's", "Moody's Investors Service", "Fitch Ratings", з урахуванням пункту 38 розділу 2 Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою Правління Національного банку. За надання Національному банку недостовірної інформації щодо економічних нормативів банки несуть відповідальність згідно з вимогами чинного законодавства України [7].

Розрахунок середньоарифметичної величини здійснюється за такою формулою:

$$X_s = \sum_{i=1}^n \left(\frac{X_i}{n} \right) \quad (1.1)$$

Розрахунок середньолінійного відхилення здійснюється за такою формулою:

$$D_s = \sum_{i=1}^n \frac{(X_i - X_s)}{n} \quad (1.2)$$

де X_i - фактичне значення економічного нормативу за i -й день, за який відповідно до нормативно-правового акта Національного банку, який регламентує правила організації статистичної звітності, що подається банками до Національного банку, має подаватися файл 01X;

$X_i - X_s$ - абсолютне значення відхилення за i -й день, за який відповідно до нормативно-правового акта Національного банку;

n - кількість днів у місяці, за які відповідно до нормативно-правового акта Національного банку.

Перерахування середньозваженої X_d здійснюється за такою формулою:

$$X_d = \sum_{i=1}^n \left(\frac{A_i}{n} \right) \quad (1.3)$$

При розрахунку X_d складова A_i розраховується за такими варіантами для нормативів Н11, Н12:

$$A_i = X_i, \text{ якщо } X_i \geq (X_s - D_s) \quad (1.4)$$

$$A_i = X_s - D_s, \text{ якщо } X_i < (X_s - D_s) \quad (1.5)$$

Розрахунок середньоарифметичної величини коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами (LCR_{BB}) та в іноземній валюті (LCR_{IB}) здійснюється за такою формулою:

$$X_s = \sum_{i=1}^n \left(\frac{X_i}{n} \right) \quad (1.6)$$

де X_i - значення коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами (LCR_{BB}) / в іноземній валюті (LCR_{IB}), розраховане згідно Інструкції у i -тий день, за який відповідно до нормативно-правового акта Національного банку, який регламентує правила організації статистичної звітності, що подається банками до Національного банку, має подаватися файл 01X;

n - кількість днів, за які відповідно до нормативно-правового акта Національного банку, який регламентує правила організації статистичної звітності, що подається банками до Національного банку, має подаватися файл 01X, за останні 30 календарних днів.

Вимоги щодо порядку складання та подання файлів з показниками статистичної звітності і додаткових даних, що використовуються для розрахунку економічних нормативів, установлюються відповідним нормативно-правовим актом Національного банку, який регламентує правила організації статистичної звітності, що подається банками до Національного банку України.

Складання висновків щодо діяльності кожного банку за результатами аналізу його фінансового стану здійснюється за формою та в строки, що встановлюються розпорядчим актом Національного банку [7].

1.3 Управління фінансовою стійкістю

Управління фінансовою стійкістю банків є важливим аспектом діяльності, спрямованої на забезпечення успіху та стійкості в умовах фінансових труднощів. Цей процес включає кілька стратегій та інструментів.

По-перше, важливо мати достатній рівень капіталу, щоб покрити можливі втрати. Визначаючи потреби в капіталі та ретельно керуючи ними, банки можуть підвищити свою стійкість до фінансових потрясінь.

По-друге, ефективне управління ліквідністю має важливе значення для своєчасного погашення заборгованості. Розробка стратегій залучення і розподілу ресурсів допоможе уникнути проблем з ліквідністю і підтримати платоспроможність банків.

Управління ризиками є ще одним важливим фактором. Оцінка та управління кредитними, ринковими, ліквідними та операційними ризиками дозволяє банкам ефективно реагувати на зміни в економічному середовищі.

Ефективне корпоративне управління, включаючи чітку структуру прийняття рішень і високі етичні стандарти, допомагає уникнути конфліктів і підвищити підзвітність перед зацікавленими сторонами.

Регулярний моніторинг фінансової ситуації і стрес-тестування допоможуть банку визначити ймовірність негативного економічного сценарію, виявити можливі слабкі сторони і вжити необхідних заходів для подолання фінансових труднощів.

Таким чином, для ефективного управління фінансовою стабільністю банку необхідно поєднання цих стратегій та інструментів для підтримки

довіри учасників ринку і клієнтів в мінливих фінансових умовах і для належного функціонування.

У контексті організації управління ринковими формами підприємства стикаються з проблемою зміцнення фінансової стійкості. Зміцнення рівня фінансової стійкості підприємства залежить від цілісності досягнення тактичних цілей. Відновлення фінансової стійкості підприємства можливо тільки при досягненні наступних операційних цілей:

- збільшення суми позитивного грошового потоку;
- зниження споживання інвестиційних ресурсів підприємства в поточному періоді.

Фінансова стабільність забезпечує здатність комерційних банків ефективно працювати, досягати поставлених цілей, динамічно розвиватися і протистояти різним ризикам в процесі ведення бізнесу на ринку фінансових послуг. Стабільність організації банку забезпечує наступне:

- а) відповідність організаційної структури:
 - 1) функціональному призначенню банку;
 - 2) асортименту банківських продуктів та послуг;
- б) належну організацію міцних і надійних зв'язків із іншими суб'єктами ринкової інфраструктури, зокрема взаємини з державою, міжбанківські відносини, взаємозв'язки з клієнтами, дебіторами та кредиторами.

Забезпечення фінансової стійкості банків це необхідна умова ефективного функціонування економіки України. Але банк, як комерційне підприємство, зацікавлений у найбільш прибутковому вкладенні наявних грошових ресурсів. Прагнення до максимізації прибутків зумовлює вкладення коштів в операції, що мають підвищений ступінь ризику. Отже, банк, здійснюючи певні операції, може зазнати ризику втрат та банкрутства. Класичне поняття про банківську систему впливає з трьох існуючих головних критеріїв: ліквідність, рентабельність та безпечність. Ці критерії необхідно враховувати банкам при вивченні проблеми ризику. Зважаючи на це, проблеми ефективного управління банківською діяльністю необхідно

досліджувати з позицій можливості досягнення банками динамічного стану фінансової стійкості та підтримання оптимальної позиції на шкалі «прибуток-ризик» [22].

Сучасний банківський сектор вимагає високого рівня стратегічного управління для забезпечення ефективності та стійкості фінансової установи. Однією з ключових складових цього управління є система управління активами і пасивами (УАП), яка визначає стратегію банку з приводу оптимізації фінансових ресурсів та управління ризиками.

Управління активами зосереджується на керуванні різними видами активів, такими як кредитний та інвестиційний портфель. Кредитний портфель вимагає уваги до процесів надання кредитів, включаючи оцінку кредитного ризику та моніторинг виконання кредитних угод. Інвестиційний портфель орієнтується на управління вкладеннями в цінні папери та фінансові інструменти з метою максимізації прибутковості та зменшення ризиків.

Управління боргом спрямоване на оптимізацію процесу фінансування та управління ліквідністю. Фінансування включає стратегії залучення депозитів та інших джерел фінансування. Управління ліквідністю важливо для того, щоб у банку було достатньо ліквідних активів для виконання поточних та майбутніх зобов'язань перед клієнтами.

Управління ризиками включає аналіз та управління кредитним ризиком, ринковим ризиком та ризиком ліквідності. Оцінка кредитного ризику вимагає постійного моніторингу та стратегій зменшення потенційних втрат. Ринковий ризик включає аналіз впливу змін на фінансових ринках на вартість активів і зобов'язань. Управління ризиком ліквідності здійснюється шляхом забезпечення належного рівня ліквідності активів.

Моніторинг та звітність включають систематичний аналіз фінансових показників та підготовку звітів для внутрішніх та зовнішніх зацікавлених сторін. Аналітичні інструменти та інформаційні технології використовуються для підтримки процесів управління активами та пасивами.

Стратегічне планування передбачає розробку стратегій адаптації до змін ринкових умов і конкурентного середовища. Банки відстежують та адаптують свої стратегії відповідно до економічних, фінансових та ринкових тенденцій.

Формування кредитного портфеля банку як основної форми активного інвестування безпосередньо впливає на ліквідність фінансових інститутів. Саме тому управління кредитним портфелем є основною метою внутрішнього регулювання, метою якого є забезпечення ефективного функціонування комерційного банку як повноцінного підприємства ринкового типу та стабільності його становища на ринку з точки зору виконання платіжних зобов'язань перед клієнтами. Основною метою кредитного портфеля банку є, з одного боку, отримання прийняттого рівня доходу від відсотків банку, з іншого боку, підтримання ліквідності шляхом забезпечення своєчасного погашення наданих кредитів, а на рівні всього кредитного портфеля - кредитного ризику слід звести до мінімуму за рахунок диверсифікації інвестицій.

Під кредитним портфелем слід розуміти сукупність всіх кредитів, пропонованих банками, згрупованих на основі критеріїв, що дозволяють диверсифікувати кредитні вкладення для мінімізації кредитного ризику і забезпечення ліквідності банку. Управління кредитним портфелем банку повинно охоплювати всі кошти, будучи важливим елементом більш загального процесу фінансового управління і його послідовне впровадження дозволяє досягти цілей, що стоять перед банками. З точки зору підтримки певної оптимальності між прибутковістю і ліквідністю операцій. Тому процес управління кредитним портфелем комерційного банку можна представити як певну систему, що включає ряд послідовних етапів, а саме:

- збір і аналітична обробка інформації;
- вибір критеріїв для диверсифікації позик;
- встановлення лімітів кредитування на основі обраних пріоритетів серед критеріїв диверсифікації і моделювання загальної структури портфеля [23].

Механізм управління фінансовою стійкістю є системою взаємопов'язаних елементів, що відображають заходи банківського менеджменту з управління фінансовою стійкістю банків. У механізмі управління фінансовою стійкістю банків виділяють певні блоки, котрі включають елементи, що, в свою чергу, йому підпорядковані та визначають зміст того чи іншого блоку. Складовими блоками механізму є наступні:

- суб'єкти механізму управління фінансовою стійкістю банків;
- об'єкт механізму управління фінансовою стійкістю банків;
- процес управління фінансовою стійкістю банків, що охоплює елементи: методи управління, функції управління та інструменти управління.

Перший блок даного механізму представлений суб'єктами управління. Ними є відповідальні особи чи групи осіб, органи банківського регулювання, які уповноважені приймати управлінські рішення та вживати відповідні заходи щодо здійснення регулювання, контролю за всіма стадіями процесу управління фінансовою стійкістю банків.

Зазначений перший блок механізму управління активами і пасивами банку є критичним елементом, представленим суб'єктами управління. Ці суб'єкти включають відповідальні особи чи групи осіб, а також органи банківського регулювання. Вони володіють повноваженням приймати управлінські рішення та вживати заходи для регулювання та контролю за всіма етапами процесу управління фінансовою стійкістю банку.

Ці суб'єкти відіграють важливу роль у формулюванні та впровадженні стратегій, спрямованих на досягнення оптимального балансу між ризиками та рентабельністю. Вони мають відповідати за оцінку та моніторинг кредитного портфеля, вибір інвестиційних об'єктів, інші фінансові рішення та стратегії для забезпечення фінансового здоров'я банку.

Органи банківського регулювання виступають як контролюючі та регулюючі інстанції, які мають забезпечувати відповідність дій банку встановленим стандартам і нормативам. Їхня діяльність спрямована на

підтримання стабільності фінансового сектору та захист інтересів вкладників та інших стейкхолдерів.

Другий блок механізму охоплює об'єкт управління, яким є фінансова стійкість банку, що визначається через наступні характеристики: рівень капіталізації; якість активів; якість зобов'язань; рівень платоспроможності та ліквідності; рівень прибутковості; якість управління капіталом, активами й зобов'язаннями, платоспроможністю, ліквідністю і прибутковістю; рівень чутливості банку до ризиків і якість управління ними. Третій блок механізму представлений процесом управління фінансовою стійкістю банків, який має специфічні особливості, як на макро-, так і на мікроекономічному рівні. Саме даний блок включає аналіз фінансової стійкості банку, який дає змогу швидко розрахувати, як змінюються фінансові показники, які визначають рівень фінансової стійкості, й згідно з цим прийняти обґрунтоване управлінське рішення, спрямоване на її забезпечення [24].

Отже банківська стратегія щодо формування ресурсного потенціалу повинна бути спрямована насамперед на розробку адекватних обраній кредитній політиці заходів із розвитку і вдосконалення депозитних операцій.

Підвищення рівня капіталізації банку завжди було, є і буде однією з найактуальніших і важливих проблем банківської діяльності. Розмір достатнього капіталу залежить від ступеня ризику і чим більшим є ризик, що приймає банк, тим вищим має бути рівень капіталізації банку.

Метою управління банківським капіталом є залучення та підтримання достатнього обсягу капіталу для розширення діяльності та створення захисту від ризиків. У банківській практиці використовуються два методи поповнення капіталу, а саме:

- метод внутрішніх джерел поповнення капіталу;
- метод зовнішніх джерел поповнення капіталу.

За першим методом головним джерелом зростання капіталу є нерозподілений прибуток банку. Реінвестування прибутку є найприйнятнішою та дешевою формою фінансування банку. Чистий прибуток, що залишився у

розпорядженні банку після виплати податків, може бути спрямований на виконання двох основних завдань:

- забезпечення певного рівня дивідендних виплат акціонерам;
- достатнє фінансування діяльності банку.

Тому основним завданням управління капіталом банку методом внутрішніх джерел є визначення оптимального співвідношення між величиною прибутку, що спрямовується на поповнення капіталу, та розміром дивідендних виплат акціонерам банку. Переваги методу внутрішніх джерел поповнення капіталу: незалежність від кон'юнктури ринку; немає витрат із залучення капіталу зовні; простота застосування, оскільки кошти просто переводяться з одного бухгалтерського рахунка в інший; немає загрози втрати контролю над банком з боку акціонерів.

Недоліки методу внутрішніх джерел поповнення капіталу: повне оподаткування, оскільки на поповнення капіталу спрямовується чистий прибуток після виплати всіх податків; виникнення проблеми зменшення дивідендів; повільне нарощування капіталу. Залучення капіталу за рахунок зовнішніх джерел можливе кількома способами:

- емісія акцій;
- емісія капітальних боргових зобов'язань (субординований борг);
- продаж активів та оренда нерухомості.

Кожний із даних способів має переваги та недоліки, тому, обираючи один із шляхів, банк має раціонально проаналізувати ефективність їхнього застосування. Менеджмент банку вдається до зовнішніх джерел зростання капітальної бази в разі коли потрібно забезпечити швидке отримання великих обсягів коштів. Вибір способу залучення капіталу із зовнішніх джерел має базуватися на результатах глибокого фінансового аналізу альтернативних варіантів та їх потенційного впливу на величину прибутку в розрахунку на акцію.

Також обов'язковим є зваження на: відносну вартість та ризик, пов'язаного з кожним джерелом; методи державного регулювання й

доступність; довгострокові перспективи та наслідки. Для вітчизняних банків емісія банків залишається фактично єдиним зовнішнім джерелом поповнення капіталу, зауважимо, що найпоширенішим зовнішнім джерелом поповнення капіталу для вітчизняних банків залишається емісія акцій. Інструменти, що дають змогу залучати кошти на умовах субординованого боргу, не набули значного розвитку [23].

Висновки з цього аналітичного огляду вказують на кілька ключових аспектів, які обов'язково слід враховувати в контексті управління активами і пасивами банку. Важливо брати до уваги відносну вартість і ризик, пов'язаний з різними джерелами фінансування, методи державного регулювання та їх доступність, а також довгострокові перспективи та можливі наслідки.

Оцінка вартості та ризику зумовлює необхідність аналізу різних джерел фінансування з урахуванням ефективності та рівня ризику, для досягнення найкращого балансу між вартістю капіталу та його доступністю.

Методи державного регулювання мають важливе значення для відповідності законодавчим стандартам та нормам, а їх доступність повинна бути оцінена щодо забезпечення стабільності та ефективності.

Розгляд довгострокових перспектив та можливих наслідків важливий для адаптації стратегій до змінливих умов і для забезпечення стійкості банку у майбутньому.

У вітчизняних банків важливо враховувати, що емісія банкнот фактично є основним зовнішнім джерелом поповнення капіталу, тоді як емісія акцій залишається найбільш поширеним методом.

Крім того, необхідно провести додаткове дослідження та розвиток інструментів, які дозволяють залучати кошти на умовах субординованого боргу, оскільки вони поки що не набули значного розвитку.

Враховуючи ці аспекти, банк може не лише забезпечити фінансову стійкість у сучасному середовищі, але й готуватися до викликів та можливостей, що можуть виникнути в майбутньому.

Висновки до першого розділу

У першому розділі дано визначення банківської стійкості, з'ясовано що це макроекономічна характеристика усієї банківської системи і окремого банку як складового елемента даної системи. Фінансовою стійкістю банківської системи слід вважати її здатність у динамічних умовах ринкового середовища протистояти дії негативних зовнішніх та внутрішніх чинників, забезпечувати надійність збереження та повернення вкладів юридичних і фізичних осіб, захищати інтереси акціонерів та своєчасно виконувати власні зобов'язання з метою забезпечення фінансової безпеки держави.

Проаналізовані складові фінансової стійкості банку та методи її оцінки. З'ясовано, що ефективним підходом є використання методів багатовимірного статистичного аналізу, зокрема методів коефіцієнтного аналізу. Це дозволяє значно розширити і поліпшити методологічні можливості та принципи рейтингової оцінки фінансової стійкості банків, що робить його додатковим інструментом для контролю за банківською системою та використовується як швидкий засіб оцінки роботи власного банку.

Досліджена методика аналізу фінансової стійкості Національного банку України. В розділі стає зрозуміло що сучасний банківський сектор вимагає високого рівня стратегічного управління для забезпечення ефективності та стійкості фінансової установи. Однією з ключових складових цього управління є система управління активами і пасивами, яка визначає стратегію банку з приводу оптимізації фінансових ресурсів та управління ризиками.

Система управління активами і пасивами є однією з найважливіших складових стратегічного управління банківською установою, спрямована на забезпечення балансу між активами (кредити, інвестиції) та пасивами (депозити, зобов'язання перед вкладниками), максимізацію прибутку та управління ризиками.

Задача системи управління активами і пасивами полягає у виявленні можливостей оптимізації фінансових ресурсів банку шляхом підбору оптимальної структури активів і пасивів, яка враховує рівень прибутковості та ризику, спрямована на зниження можливих втрат від несприятливих рухів на ринках та ефективне використання ресурсів для забезпечення стійкості банку.

Управління активами і пасивами включає в себе аналіз і прогнозування ринкових умов, оцінку ризиків, управління ліквідністю та процентними ризиками, а також роботу з різними фінансовими інструментами для досягнення мети максимізації прибутку при прийнятті прийнятного рівня ризику.

Завдяки високому рівню стратегічного управління, що включає в себе систему управління активами і пасивами, банки можуть ефективніше функціонувати в умовах змінного ринкового середовища, мінімізувати ризики та забезпечувати стійкість фінансової установи в цілому.

Особливу увагу при управлінні активами і пасивами банку слід звертати на диверсифікацію портфеля, балансування ризиків та оптимізацію структури активів і пасивів, що дозволить забезпечити не лише стабільність, але й досягти високих фінансових показників та конкурентоспроможності на ринку.

2 Аналіз та оцінка фінансового стану АТ «АКЦЕНТ-БАНК»

2.1 Загальна характеристика банківської установи

Акціонерне товариство "АКЦЕНТ-БАНК" створено і діє згідно із Законами України "Про акціонерні товариства", "Про банки і банківську діяльність", "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки", іншим законодавством України та нормативно-правовими актами Національного банку України. Закрите акціонерне товариство "АКЦЕНТ-БАНК" є правонаступником Закритого акціонерного товариства "Український кредитний банк", який є правонаступником прав та обов'язків "Українського кредитного банку", який є правонаступником прав та обов'язків "Київського приватного банку "Київприватбанк", створеного за рішенням установчих зборів (протокол від 28 травня 1992 року) та зареєстрованого Національним банком України 30 жовтня 1992 року, реєстраційний № 127.

За рішенням Загальних зборів акціонерів від 14 травня 2009 року тип Банку з закритого акціонерного товариства "АКЦЕНТ-БАНК" змінено на публічне акціонерне товариство "АКЦЕНТ-БАНК". У зв'язку із зміною типу Банку змінено найменування банку з закритого акціонерного товариства "АКЦЕНТ-БАНК" на публічне акціонерне товариство "АКЦЕНТ-БАНК". Рішенням Загальних зборів акціонерів від 25 квітня 2018 року змінено найменування з публічного акціонерного товариства "АКЦЕНТ-БАНК" на акціонерне товариство "АКЦЕНТ-БАНК", а також змінено тип акціонерного товариства з публічного на приватне. Акціонерне товариство "АКЦЕНТ-БАНК" є правонаступником всіх прав та зобов'язань публічного акціонерного товариства "АКЦЕНТ-БАНК", яке є правонаступником всіх прав та зобов'язань закритого акціонерного товариства "АКЦЕНТ-БАНК".

АТ «АКЦЕНТ-БАНК» — універсальний комерційний банк, який пропонує повний спектр сучасних фінансових послуг як фізичним, так і юридичним особам. Банк є одним з провідних банків в країні і відомою фінансовою установою, яка надає широкий спектр послуг клієнтам. Банк знаходиться за адресом: 49074, м Дніпро, вул. Батумська, 11.

АТ «АКЦЕНТ-БАНК» є суб'єктом господарювання, що діє у фінансовій сфері як комерційна банківська установа. Підприємство надає широкий спектр банківських послуг для фізичних осіб, підприємств та інших організацій. Воно є акціонерним товариством (АТ), що позначає наявність акціонерів, які володіють часткою власності в банку. Банк здійснює свою діяльність на підставі відповідних законодавчих норм та регулюється національними та міжнародними нормативними актами. Підприємство АТ "АКЦЕНТ-БАНК" надає широкий спектр фінансових послуг для клієнтів. Це включає розрахунково-касове обслуговування, кредитування, вклади, інвестиційні послуги, міжнародні операції, електронні платежі та інші банківські операції. АТ «АКЦЕНТ-БАНК» є учасником міжнародних платіжних систем VISA та Mastercard, національної платіжної системи «ПРОСТІР» та міжнародних систем грошових переказів.

АТ "АКЦЕНТ-БАНК" має свою власну стратегію розвитку, спрямовану на збільшення ринкової частки, покращення якості обслуговування клієнтів, розширення географії діяльності, впровадження новітніх технологій та інновацій. Банк володіє десятилітнім досвідом у банківській галузі та має солідну репутацію на ринку. Компанія пропонує широкий спектр банківських продуктів і послуг, включаючи зберігання грошей, кредитування, іпотечні кредити, дебетові та кредитні картки, грошові перекази, фінансові консультації та інші фінансові рішення. Банк є складовою частиною банківської системи України. Банк є універсальним, здійснює свою діяльність на території всієї України та може здійснювати свою діяльність за її межами, з урахуванням вимог, встановлених

законодавством України та нормативно-правовими актами Національного банку України.

Банк здійснює свою діяльність з урахуванням комерційних інтересів Банку, клієнтів та сприяє економічному розвитку та зміцненню фінансової системи. 5 березня 2020 року Банк набув статус системно важливого банку. Для системно важливих банків діють підвищені вимоги щодо певних нормативів та додаткового до нормативного значення достатності основного капіталу буферу системної важливості, що покликані забезпечити додатковий запас їх стійкості.

Банк є юридичною особою, тому має самостійний баланс і кореспондентський рахунок в Національному банку. Володіє, користується і розпоряджається відокремленим майном, має свій логотип, печатку зі своїм повним офіційним найменуванням та з відображенням логотипу, штамп зі своїм найменуванням, має виключне право використання свого фінансового найменування і засобів візуальної ідентифікації, може від свого імені набувати права та обов'язки, бути позивачем, відповідачем та будь яким іншим учасником процесу в усіх судах, що створюються і діють відповідно до законодавства України та інших держав, відповідає за своїми зобов'язаннями всім належним йому за правом власності майном, на яке згідно з чинним законодавством може бути звернено стягнення.

У 2020 році Банк отримав статус принципового члена міжнародних платіжних систем Mastercard та Visa та міжнародної системи термінових грошових переказів Western Union, підключився до BankID НБУ, впровадив процедуру віддаленої ідентифікації та верифікації банківських клієнтів з цифровим паспортом у мобільному застосунку "Дія". За підсумками 2020 року Банк був нагороджений дипломами: VISA - за "Видатне зростання карткового портфеля VISA за підсумками 2020р." та MasterCard - "Великий крок вперед"[25].

Банк має право надавати банківські та інші фінансові послуги (крім послуг у сфері страхування), а також здійснювати іншу діяльність,

визначену чинним законодавством України, як у національній, так і в іноземній валюті. Банк має право здійснювати банківську діяльність на підставі банківської ліцензії шляхом надання банківських послуг. Банк здійснює професійну діяльність на ринках капіталу на підставі ліцензії, що видається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

До банківських послуг належать:

- залучення у вклади (депозити) коштів та банківських металів від необмеженого кола юридичних і фізичних осіб;
- відкриття та ведення поточних (розрахункових, кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання;
- розміщення залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

Банк надає фізичним та юридичним особам послуги з торгівлі валютними цінностями у готівковій формі та безготівковій формі з одночасним зарахуванням валютних цінностей на їхні рахунки відповідно до Закону України "Про валюту і валютні операції" [26].

Банк, крім надання фінансових послуг, має право здійснювати також діяльність щодо:

- інвестицій;
- випуску власних цінних паперів;
- зберігання цінностей (у тому числі щодо обліку і зберігання цінних паперів та інших коштовностей, конфіскованих (заарештованих) на користь держави та/або визнаних безхазяйними) або надання в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа;
- інкасації коштів та перевезення валютних цінностей;
- надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських та інших фінансових послуг;

– надання послуг адміністратора за випуском облігацій відповідно до Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

Банк має право надавати платіжні послуги відповідно до Закону України "Про платіжні послуги" з урахуванням вимог Закону України "Про банки і банківську діяльність" та нормативно-правових актів Національного банку України, що регулюють діяльність банків.

Банк має право вчиняти будь-які правочини, необхідні для надання ним банківських та інших фінансових послуг та здійснення іншої діяльності.

Банк має право розпочати новий вид діяльності або надання нового виду фінансових послуг (крім банківських) за умови виконання встановлених Національним банком України вимог щодо цього виду діяльності або послуги.

Банк не пізніше як за місяць до початку нового виду діяльності або надання нового виду фінансових послуг (крім банківських) зобов'язаний повідомити про це Національний банк України згідно з вимогами та в порядку, встановленими Національним банком України.

Національний банк України з метою захисту прав вкладників та інших кредиторів має право встановлювати додаткові вимоги, включаючи вимоги щодо підвищення рівня регулятивного капіталу Банку чи інших економічних нормативів, щодо певного виду діяльності та надання фінансових послуг, які має право здійснювати Банк. Банк зобов'язаний під час розкриття інформації про процентні ставки та комісійну винагороду за надані послуги споживачам фінансових послуг дотримуватися вимог законодавства про захист прав споживачів.

Банк самостійно встановлює процентні ставки та комісійну винагороду за надані послуги.

Банк має право здійснювати також іншу діяльність, яка не заборонена законодавством України відповідно до наданих дозволів (ліцензій)

уповноважених органів згідно із законодавством України (якщо здійснення такої діяльності потребує отримання дозволу), а саме, але не виключно:

- приймання під заставу у населення ювелірних та інших побутових виробів з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння;
- реалізація пам'ятних, ювілейних та інвестиційних монет;
- виконання функцій страхового посередника;
- діяльність інформаційного агентства з метою надання інформаційних послуг;
- збирання, обробка, творення, зберігання, підготовка інформації до поширення, випуск та поширення інформації;
- професійна діяльність на ринку капіталу;
- субброкерська діяльність;
- брокерська діяльність;
- дилерська діяльність;
- діяльність з управління портфелем фінансових інструментів;
- інвестиційне консультування;
- андеррайтинг та/або діяльність з розміщення з наданням гарантії;
- діяльність з розміщення без надання гарантії;
- депозитарна діяльність депозитарної установи;
- діяльність з управління активами інституційних інвесторів - діяльність з управління активами;
- діяльність з управління активами інституційних інвесторів - діяльність з управління іпотечним покриттям;
- діяльність з адміністрування недержавних пенсійних фондів [25].

Акціонерами Банку можуть бути юридичні та фізичні особи, як резиденти, так і нерезиденти України, які набули права власності на акції Банку у порядку, встановленому чинним законодавством України. Акціонери Банку мають переважне право на придбання акцій, що продаються іншими акціонерами Банку, за ціною та на умовах, запропонованих акціонером третій

особі, пропорційно кількості акцій, що належать кожному з них. Переважне право акціонерів на придбання акцій, що продаються іншими акціонерами Банку, діє протягом двох місяців з дня отримання Банком повідомлення акціонера про намір продати акції. Строк переважного права припиняється у разі, якщо до його спливу від усіх акціонерів Банку отримані письмові заяви про використання або про відмову від використання переважного права на купівлю акцій.

Статутний капітал Банку становить 1 514 504 720,00 грн (Один мільярд п'ятсот чотирнадцять мільйонів п'ятсот чотири тисячі сімсот двадцять гривень нуль копійок).

Статутний капітал поділений на 25 112 000 (Двадцять п'ять мільйонів сто дванадцять тисяч) штук простих іменних акцій, номінальною вартістю 60,31 грн (Шістдесят гривень тридцять одна копійка) кожна. Статутний капітал Банку сформовано за рахунок власних коштів акціонерів.

Органи управління та контролю банком зазначені на рисунку 2.1.

Рисунок 2.1 – Органи управління та контролю банком

Загальні збори акціонерів Банку - вищий орган управління Банку.

Наглядова Рада Банку - орган Банку, що здійснює контроль за діяльністю виконавчого органу, захист прав вкладників, інших кредиторів та акціонерів Банку. Наглядова Рада Банку не бере участі в поточному управлінні Банком.

Правління Банку - виконавчий орган Банку, що здійснює поточне управління Банком.

Посадові особи органів управління та контролю Банку визначаються відповідно до Закону України "Про акціонерні товариства". Керівниками Банку є Голова Наглядової Ради Банку, його заступники та члени Наглядової Ради Банку, Голова Правління Банку, його заступники та члени Правління Банку, головний бухгалтер Банку [27].

Структуру власників розглянуто у таблиці 2.1 [28].

Таблиця 2.1 – Структура власників банку

Структура власності АТ "АКЦЕНТ-БАНК" станом на 01.01.2023 року	
акціонер	%, акцій
Суркіс Ігор Рахмільович	33,229106% акцій банку
Суркіс Григорій Михайлович	32,991402% акцій банку
Суркіс Світлана Григорівна	16,889746% акцій банку
Суркіс Марина Ігорівна	16,889746% акцій банку
приватне акціонерне товариство "ІВЕКС КАПІТАЛ"	32,991402% акцій банку

Важливим прийомом етапу попередньої оцінки є формування аналітичного балансу, або ущільненого аналітичного балансу-нетто, який буде використовуватися у всіх подальших розрахунках фінансових показників. Практична корисність даного прийому пов'язана з тим, що бухгалтерський баланс організації вимагає уточнення і певного перегрупування статей, що впливають з аналітичного підходу до розуміння оборотних і необоротних активів, власного і позикового капіталу.

Наявність аналітичного балансу дозволяє уникнути необхідності займатися коригуваннями на етапі розрахунку фінансових коефіцієнтів. При цьому забезпечується єдність підходу до визначення окремих елементів балансу, що дозволяє об'єднати розрахунки на їх основі та фінансові показники в єдину систему [29]. Це особливо важливо на стадії підготовки аналітичного висновку. Аналітичний баланс-нетто формується шляхом перегрупування окремих статей оборотних і необоротних активів,

капіталу і зобов'язань, а також усунення впливу на валюту (підсумок) балансу і його структуру регулюючих статей [30].

Проведемо горизонтальний і вертикальний аналіз балансу АТ "АКЦЕНТ-БАНК" у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз балансу АТ «АКЦЕНТ-БАНК» за 2020 - 2022 рр.

показник	31 грудня 2020		31 грудня 2021		31 грудня 2022	
	тис грн	питома вага, %	тис грн	питома вага, %	тис грн	питома вага, %
Активи						
грошові кошти та їх еквіваленти	1337270	14,495	3979698	27,7	10387765	58,4
кредити та аванси клієнтам	6931104	75,127	8983168	62,5	5516412	31
інвестиції в цінні папери	55433	0,6008	54014	0,38	175703	0,99
інвестиційна нерухомість	9765	0,1058	10 540	0,07	11946	0,07
відстрочені податкові активи	0	0	0	0	50	0
нематеріальні активи за винятком гудвілу	92367	1,0012	67319	0,47	74 154	0,42
основні засоби	225993	2,4496	254 068	1,77	260 894	1,47
активи в формі права користування (оренда)	95371	1,0337	110 424	0,77	78 208	0,44
інші фінансові активи	437584	4,743	867 023	6,03	1 251 633	7,04
інші нефінансові активи	40275	0,4365	48 324	0,34	26 636	0,15
необоротні активи, утримувані для продажу	727	0,0079	3 334	0,02	3 327	0,02
загальна сума активів	9225889	100	14377912	100	17786728	100
Пасиви						
кошти банків	47666	0,5964741	90 812	0,75	179 040	1,16
кошти клієнтів	7 584 923	94,914829	11524100	94,6	14 572 422	94,8
інше забезпечення	17265	0,2160476	16 288	0,13	12 576	0,08
забезпечення винагород працівникам	33759	0,4224472	35 904	0,29	36 764	0,24

Продовження таблиці 2.2

інші фінансові зобов'язання	240871	3,0141677	366 013	3,01	502 985	3,27
інші нефінансові зобов'язання	22454	0,2809808	52 196	0,43	30 544	0,2
поточні податкові зобов'язання	33345	0,4172666	82 673	0,68	19 882	0,13
відстрочені податкові зобов'язання	11011	0,1377875	11 357	0,09	14 056	0,09
загальна сума зобов'язань	7991294	100	12179343	100	15368269	100

Виходячи з даних таблиці 2.2, доцільно відстежити зміну в показниках за 2020/2022 рік, у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Зміна показників балансу 2020р. - 2022р.

показник	Зміна 2020/2022	
	тис. грн	зміна, %
Активи		
грошові кошти та їх еквіваленти	9050495	676,79
кредити та аванси клієнтам	-1414692	-20,41
інвестиції в цінні папери	120270	216,96
інвестиційна нерухомість	2181	22,33
відстрочені податкові активи	50	100,00
нематеріальні активи за винятком гудвілу	-18213	-19,72
основні засоби	34901	15,44
активи в формі права користування (оренда)	-17163	-18,00
інші фінансові активи	814049	186,03
інші нефінансові активи	-13639	-33,86
необоротні активи, утримувані для продажу	2600	357,63
загальна сума активів	8560839	92,79
Пасиви		
кошти банків	131 374	276,00
кошти клієнтів	6 987 499	92,00
інше забезпечення	-4 689	-27,00

Продовження таблиці 2.3

забезпечення винагород працівникам	3 005	8,90
інші фінансові зобов'язання	262 114	109,00
інші нефінансові зобов'язання	8 090	36,00
поточні податкові зобов'язання	-13 463	-40,00
відстрочені податкові зобов'язання	3 045	27,65
загальна сума зобов'язань	7 376 975	92,00

Аналіз балансу банку за 2020 р., 2021 р. і 2022 р., вказує на деякі значущі зміни в його фінансовому стані. Розглянемо основні показники:

Грошові кошти та їх еквіваленти:

– значне зростання з 1337270 тис. грн у 2020 році до 10387765 тис. грн у 2022 році (+9050495 тис. грн або +676,79%);

– великий приріст може свідчити про успішну діяльність банку або може бути пов'язаний із залученням нових клієнтів.

Кредити та аванси клієнтам:

– значне збільшення до 8983168 тис. грн у 2021 році, але після цього спад до 5516412 тис. грн у 2022 році;

– зміна за останні два роки становить -1414692 тис. грн або -20,41%, у порівнянні з 2020 роком;

– це може вказувати на ризиковані позики або намагання зменшити ризик кредитування.

Інші фінансові активи:

– вражаючий зріст від 437584 тис. грн у 2020 році до 1251633 тис. грн у 2022 році (+814049 тис. грн або +186,03%);

– це може бути зумовлено успішними інвестиціями або стратегіями управління активами.

Загальна сума активів:

– загальна сума активів суттєво зросла з 9 225 889 тис. грн у 2020 році до 17 786 728 тис. грн у 2022 році (+8560839 тис. грн або +92,79%);

– це може бути позитивним сигналом стосовно зростання бізнесу банку.

Кошти клієнтів:

– зростання від 7 584 923 тис. грн у 2020 році до 14 572 422 тис. грн у 2022 році (+6 987 499 тис. грн або на 92%);

– це може свідчити про збільшення довіри клієнтів до банку або ефективні стратегії залучення вкладників.

Інші фінансові зобов'язання:

– значний приріст з 240871 тис. грн у 2020 році до 502985 тис. грн у 2022 році (+262114 тис. грн або +109%);

– це може вказувати на збільшення зобов'язань банку перед іншими фінансовими установами.

Загальна сума зобов'язань:

– загальна сума зобов'язань зросла з 7991294 тис. грн у 2020 році до 15368269 тис. грн у 2022 році (+7376975 тис. грн або +92,31%);

– збільшення зобов'язань може вказувати на зростання фінансового обтяження банку.

Більш наглядно зміну в структурі активів та пасивів можна побачити на рисунку 2.2 та рисунку 2.3.

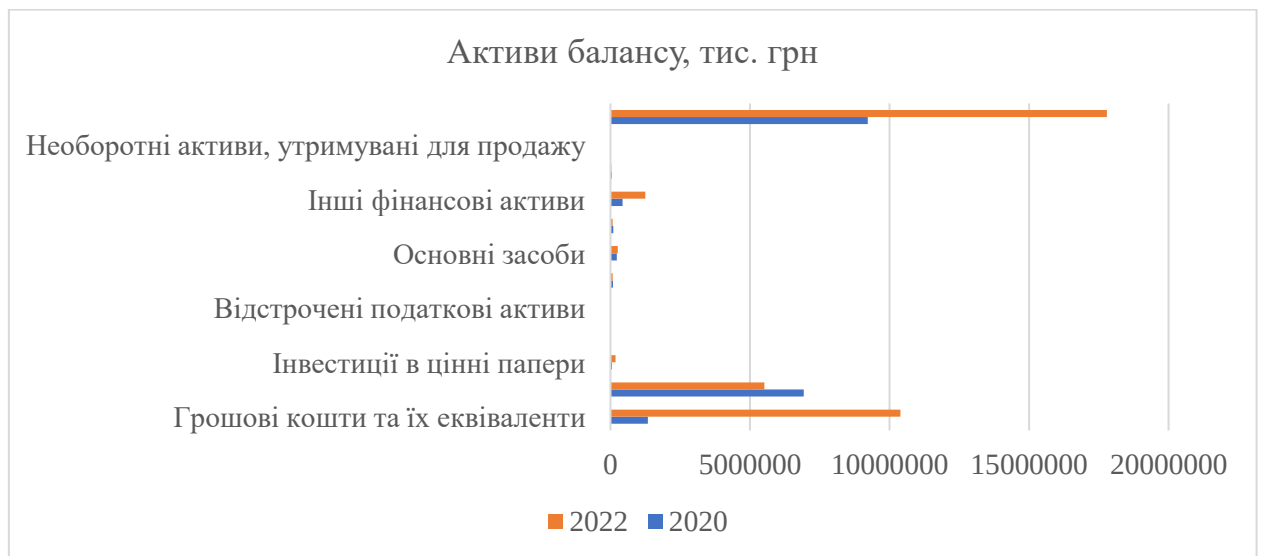

Рисунок 2.2 – Динаміка активів балансу банку

Банк за останні два роки показав значний ріст активів, але при цьому відбулися значні зміни в розподілі активів. Зменшення кредитів та авансів клієнтам може вказувати на стратегічні зміни в управлінні ризиками.

Цікаве зростання інших фінансових активів та коштів клієнтів може бути результатом успішних інвестицій або стратегій залучення вкладників.

Важливо враховувати, що показники балансу повинні оцінюватися в контексті стратегій та цілей банку, а також враховувати зовнішні економічні умови.

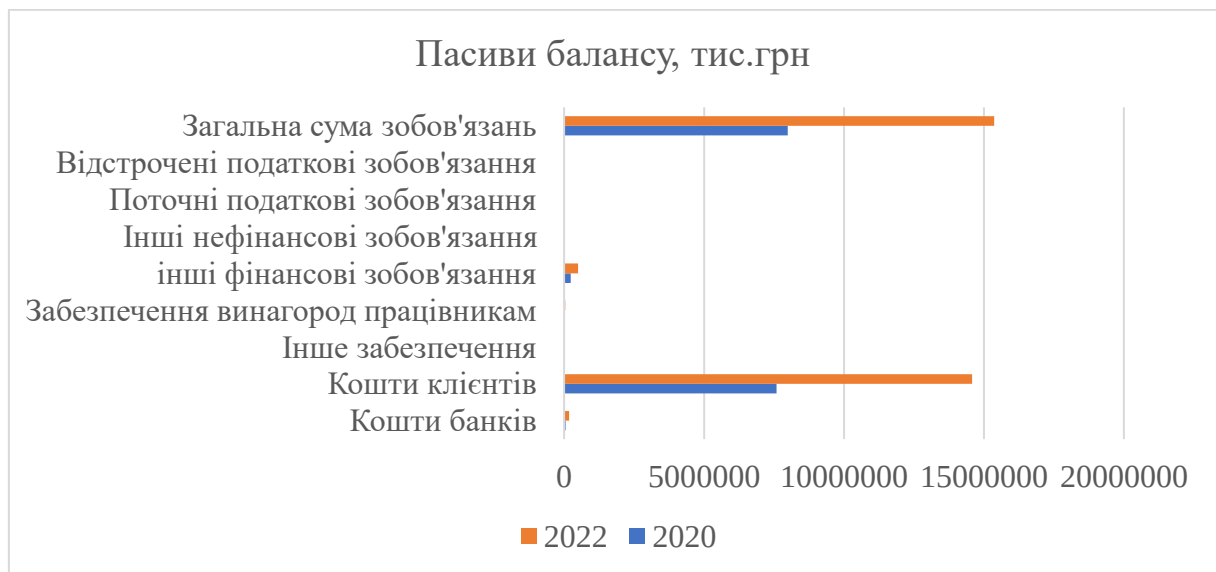

Рисунок 2.3 – Динаміка пасивів балансу банку

Власний капітал банку є одним з ключових показників його фінансової стійкості та здатності витримати ризики та несприятливі економічні умови. Аналіз власного капіталу важливий для розуміння фінансового здоров'я банку, його здатності до надання кредитів, оплати зобов'язань та забезпечення інших фінансових послуг.

Аналіз власного капіталу дозволяє визначити рівень фінансового ризику та оцінити готовність банку до зустрічі з викликами економічного середовища. Відповідно, цей аналіз надає стейкхолдерам, таким як інвестори, регулятори та клієнти, необхідну інформацію для прийняття рішень та формування своєї стратегії взаємодії з банком.

У цьому контексті, дослідження структури та ефективності власного капіталу, визначення рівня кредитного ризику та здатності банку до управління резервами, встановлення взаємозв'язків між власним капіталом та іншими фінансовими параметрами є ключовим завданням для розуміння обсягу його фінансового благополуччя та здатності до ведення успішної фінансової діяльності в довгостроковій перспективі.

Аналіз структури власного капіталу проведений у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз структури власного капіталу банку

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ						
показник	2020 р.		2021 р.		2022 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
статутний капітал	778472	63,1	1054704	48	1054704	43,6
незареєстрований статутний капітал	0	0	0	0	459801	19
нерозподілений прибуток	303370	24,6	804162	36,6	503281	20,8
емісійний дохід	41	0	41	0	41	0
результат від операцій з акціонером	0	0	165000	7,5	165000	6,82
резервні та інші фонди банку	104328	8,45	127834	5,81	172106	7,12
резерв переоцінки будівель	13448	1,09	13056	0,59	16212	0,67
резерв зміни справедливої вартості інвестиційних цінних паперів	34936	2,83	33772	1,54	46667	1,93
резерв зміни справедливої вартості боргових фінансових активів	0	0	0	0	647	0,03
усього власного капіталу	1234595	100	2198569	100	2418459	100

Зміну структури власного капіталу АТ «АКЦЕНТ-БАНК», можна відстежити на рисунку 2.4.

Рисунок 2.4 – Зміна структури власного капіталу

Аналізуючи власний капітал банку за період з 2020 р по 2022 р, можна відзначити декілька ключових тенденцій та змін у його структурі.

У 2020 році статутний капітал становив 778 472 тис. грн, що було 63,1% від загального власного капіталу банку. Протягом 2021 року статутний капітал збільшився до 1 054 704 тис. грн, а його частка в структурі власного капіталу знизилася до 48%. У 2022 році статутний капітал залишився на тому ж рівні, але його відсоткова частка ще зменшилася до 43,6%, що може свідчити про збільшення інших складових власного капіталу.

Важливою подією стало з'явлення незареєстрованого статутного капіталу у 2022 році, який склав 459,801 тис. грн або 19% від загального власного капіталу. Цей показник може вказувати на наміри банку збільшити статутний капітал за рахунок майбутніх емісій.

Нерозподілений прибуток у 2020 році складав 303 370 тис. грн, але в 2021 році він зріс до 804 162 тис. грн. Таке зростання могло бути результатом підвищення прибутковості банку. Втім, у 2022 році нерозподілений прибуток знизився до 503,281 тис. грн, що може бути пов'язано з вищими витратами або збільшенням виплат дивідендів.

Емісійний дохід не зазнав змін протягом усіх трьох років, становлячи всього 41 тис. грн, що є незначною частиною власного капіталу банку.

Результат від операцій з акціонерами з'явився у 2021 році і склав 165 000 тис. грн, а у 2022 році його розмір залишився незмінним, хоча його відсоткова частка від загального капіталу знизилася до 6,82%.

Резервні та інші фонди банку також продемонстрували зростання протягом аналізованого періоду: з 104 328 тис. грн у 2020 році до 172 106 тис. грн у 2022 році. Це свідчить про зміцнення фінансової стабільності банку.

Резерв переоцінки будівель і резерв зміни справедливої вартості інвестиційних цінних паперів також показали зростання. Однак, резерв зміни справедливої вартості боргових фінансових активів був створений тільки у 2022 році і становив невелику суму 647 тис. грн.

Загальний власний капітал банку зріс з 1 234 595 тис. грн у 2020 році до 2 418 459 тис. грн у 2022 році, що вказує на збільшення загальної капіталізації фінансової сили банку.

З усіх даних можна зробити висновок, що банк активно розвивається, збільшує свій капітал та формує резерви, що може сприяти його стійкості у майбутньому.

Прибутковість, як один з основних індикаторів фінансової стабільності та успіху, заслуговує на особливу увагу, тому необхідно провести аналіз прибутку "АКЦЕНТ-БАНК", розглядаючи період з 2020 року по 2022 рік, що охоплює важливий час для банківської системи, в тому числі вплив глобальних економічних викликів та пандемічної кризи.

Метою цього аналізу є визначення основних тенденцій у формуванні прибутку банку, оцінка впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на фінансові результати, а також ідентифікація потенційних ризиків та можливостей для подальшого розвитку.

Окрім того, розгляд прибутку "АКЦЕНТ-БАНК" дозволить зрозуміти, наскільки ефективно банк управляє своїми ресурсами, а також як адаптується до змінюваних умов ринку. Цей аналіз дозволить зробити висновки щодо фінансового здоров'я "АКЦЕНТ-БАНК" та стратегії його подальшого фінансового розвитку.

Виходячи з звітності банку сукупний дохід за 2020 рік склав 313574 тис. грн, за той же період 2021 року сукупний дохід склав 798974 тис. грн, а в 2022 році сукупний дохід склав 219890 тис. грн.

На основі наданої інформації про сукупний дохід банку "АКЦЕНТ-БАНК" за 2020-2022 роки, можна зробити декілька ключових спостережень і висновків щодо динаміки його фінансової діяльності. У 2020 році сукупний дохід банку становив 313 574 тис. грн, що могло відображати стабільну, але обачливу операційну діяльність в умовах початку глобальної пандемії. Однак, в наступному році спостерігалось різке збільшення доходів до 798 974 тис. грн. Таке значне зростання могло бути обумовлено рядом факторів: збільшенням клієнтської бази, запровадженням нових продуктів та послуг, покращенням макроекономічних умов або ефективною адаптацією до складних умов ринку.

Проте, у 2022 році ми бачимо значне падіння сукупного доходу до 219 890 тис. грн, що може свідчити про наявність серйозних викликів, з якими банк зіткнувся в цей період. Це могло бути пов'язано з економічними потрясіннями, такими як продовження пандемічної кризи, зниження економічної активності в країні, збільшення конкуренції на ринку, чи навіть з внутрішніми проблемами банку, такими як недоліки в управлінні ризиками або стратегічні помилки.

Важливо також врахувати, що аналіз сукупного доходу без огляду на структуру витрат та чистий прибуток не дає повної картини фінансової ефективності банку. Витрати, що могли зрости або знизитися порівняно з доходами, та якість активів банку мають ключове значення для оцінки його фінансової стійкості та стабільності.

У світлі цих даних, можна зробити висновок, що "АКЦЕНТ-БАНК" зазнав періоду значного зростання у 2021 році, але потім зіткнувся з труднощами, що призвели до падіння доходів у 2022 році. Це підкреслює необхідність більш глибокого аналізу діяльності банку для виявлення причин таких змін та розробки стратегій для підвищення ефективності та забезпечення стабільного фінансового росту в майбутньому.

Детально розібрати прибуток можна за допомогою оцінки доходів і витрат банку.

Доходи — це збільшення економічних вигод протягом звітного періоду завдяки припливу чи зростанню активів або зменшенню зобов'язань, які примножують капітал і не є внесками акціонерів. Доходи поділяються на банківські та небанківські. До банківських належать доходи, безпосередньо пов'язані з діяльністю банку, а саме:

- процентні;
- комісійні — за всіма послугами, наданими контрагентам;
- торговельні прибутки (збитки);
- інші банківські операційні доходи.

Витрати — це зменшення економічної вигоди у звітному періоді, викликане відпливом чи використанням активів або появою заборгованості, що спричиняється до зменшення власного капіталу і не є наслідком розподілення між акціонерами. Витрати — це або збільшення суми зобов'язань без відповідного зростання суми активів, або зменшення суми активів без відповідного зниження суми зобов'язань.

До витрат банку належать:

- процентні витрати;
- комісійні витрати;
- інші банківські операційні витрати (за операціями з філіями, на оперативний лізинг, штрафи, пеня, сплачена за банківськими операціями);
- інші небанківські операційні витрати, у тому числі на утримання персоналу (заробітна плата), сплату податків (крім податку на прибуток), утримання основних засобів та нематеріальних активів, на інші експлуатаційні та господарські потреби;
- інші небанківські операційні витрати (негативний результат від продажу основних засобів; штрафи, пеня, сплачена за господарськими операціями);

- відрахування у резерви;
- непередбачені витрати [31].

Проаналізуємо прибутки, збитки та інший сукупний дохід у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Основні техніко-економічні показники АТ «АКЦЕНТ-БАНК», за 2020-2022 рр.

назва показнику	Рік				
	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення 2022 р. до:	
	тис. грн	тис. грн	тис. грн	2020	2021
дохід від звичайної діяльності	3205671	4017631	4724723	1519052	707092
прибуток (збиток) від операційної діяльності	368498	984105	259225	-109273	-724880
прибуток (збиток) до оподаткування	368059	978168	259154	-108905	-719014
прибуток (збиток) від діяльності, що триває	299738	800014	202637	-97101	-597377
прибуток (збиток) від діяльності, що триває	13836	1040	17253	3417	16213
усього сукупного доходу за рік	313574	798974	219890	-93684	-579084

2.2 Оцінка фінансової стійкості АТ «АКЦЕНТ-БАНК»

Для оцінки фінансової стійкості АТ «АКЦЕНТ-БАНК» доцільно використати метод коефіцієнтного аналізу, розрахувавши основні коефіцієнти:

- рентабельність капіталу (ROE);
- рентабельність активів (ROA);
- чистий спред (NIM);
- чиста процентна маржа (ЧПМ);
- чиста комісійна маржа (ЧКМ);
- рентабельність витрат на персонал (РВП).

Рентабельність капіталу (ROE) характеризує ефективність використання капіталу і розраховується як відношення чистого прибутку (ЧП) до загального капіталу (ЗК):

$$ROE = \frac{\text{ЧП}}{\text{ЗК}} * 100\% \quad (2.1)$$

Норма прибутку на капітал, тобто відношення прибутку до капіталу, — узагальнюючий показник результативності діяльності банку, яка відображає залежність норми прибутку від впливу таких чинників:

- маржі прибутку — відношення чистого прибутку до сукупних доходів банку. Це факторний показник, який відображає вплив на норму прибутку зміни розміру чистого прибутку на гривню доходів;

- використання активів — відношення сукупного доходу до сукупних активів. Факторний показник, який відображає загальну ефективність їх використання банком;

- мультиплікатора капіталу [32].

Рентабельність активів (Return on Assets , ROA) визначається відношенням чистого прибутку (ЧП) до загальних активів банку (А), тобто до ресурсів, що підлягають управлінню:

$$ROA = \frac{\text{ЧП}}{\text{А}} * 100\% \quad (2.2)$$

Чистий прибуток - це загальний прибуток після відрахування витрат, податків та інших витрат.

Загальні активи - це сукупність усіх активів, які використовуються банком для проведення своєї діяльності, включаючи активи, обладнання, запаси, нерухомість та інші ресурси.

Високий рівень ROA вказує на те, що компанія ефективно використовує свої активи для генерації прибутку. Цей показник може бути використаний для порівняння ефективності використання активів між різними компаніями в одній галузі або для оцінки розвитку та результативності підприємства в

часовому аспекті. Даний показник відображає внутрішню політику банку, професіоналізм його менеджерів, які підтримують оптимальну структуру активів і пасивів з погляду доходів і витрат. Тому у світовій практиці багато спеціалістів вважають даний показник найкращим для оцінювання ефективності роботи менеджерів банку. Банк ефективно використовує наявні ресурси в тому випадку, коли значення показника не менше 1,0%.

Чистий спред (Net Interest Margin, NIM) - це фінансовий показник, що використовується в банківській сфері для оцінки рентабельності банку та його основної функції - отримання прибутку від різниці між відсотковими доходами (від кредитів, інвестицій) та відсотковими витратами (проценти, сплачені за депозити та інші джерела залучення коштів). Цей показник розраховується за формулою:

$$NIM = \left(\frac{Д\%}{А\%} - \frac{Р\%}{П\%} \right) * 100\% \quad (2.3)$$

де Д% - процентні доходи банку за кредитами;

Р% - сума наданих кредитів;

А% - процентні витрати банку за депозитами;

П% - сума залучених депозитів.

Цей показник відображає ефективність управління процентними доходами та витратами банку. Високий чистий спред свідчить про те, що банк успішно генерує доходи від своїх основних функцій та операцій з кредитування та інвестування, в той час як низький чистий спред може вказувати на проблеми з рентабельністю банку. Аналіз чистого спреда пов'язаний із процентною політикою банку, яка відображається у динаміці процентних ставок за активними і пасивними операціями.

Чиста процентна маржа (ЧПМ) – процентне вираження чистого процентного доходу відносно середніх процентних активів:

$$ЧПМ = \left(\frac{ЧД\% - ЧВ\%}{ЗА} \right) * 100\% \quad (2.4)$$

де ЧД%, ЧВ% - відповідно процентні доходи та витрати;

ЗА – загальні активи, що приносять дохід.

Чиста процентна маржа вказує на те, яка частина процентних доходів залишається банку після відрахування витрат на залучення та використання коштів. Це важливий показник для оцінки рентабельності банку та його здатності генерувати прибуток від основних операцій з кредитування та інвестування. До деякої міри можна вважати, що цей показник характеризує ефективність структури активів банку. Оптимальним значенням показника є 4,5 %. Зменшення процентної маржі сигналізує про загрозу банкрутства. Основними причинами зменшення процентної маржі є: зниження процентних ставок за кредитами; подорожчання ресурсів; скорочення питомої ваги дохідних активів у загальному їх обсязі; хибна процентна політика.

Чиста комісійна маржа (ЧКМ) – процентне вираження чистого комісійного доходу відносно активів. Розраховується як відношення різниці комісійних доходів та комісійних витрат (витрати на утримання персоналу, експлуатаційні витрати і т. ін.) до активів:

$$\text{ЧКМ} = \left(\frac{\text{Дк} - \text{Вк}}{\text{ЗА}} \right) * 100\%, \quad (2.5)$$

де Дк, Вк - відповідно комісійні доходи та витрати;

ЗА - загальні активи, що приносять дохід.

У більшості банків чиста комісійна маржа від'ємна, тому що комісійні витрати, як правило, перевищують комісійні доходи.

Чиста комісійна маржа вказує на те, яка частина доходів банку становиться від комісійних послуг після відрахування витрат на їх надання. Цей показник є важливим для банків, оскільки він відображає їхню додаткову рентабельність, отриману від надання різноманітних послуг окрім відсотків за кредитами та депозитами.

Рентабельність витрат на персонал (РВП) вимірює окупність витрат на утримання працівників, демонструє чистий ефект від рішень щодо мотивації праці співробітників незалежно від того, спрямовані ці рішення на низьку кваліфікацію та низьку заробітну плату чи на високі видатки для

висококваліфікованих працівників. Найкраще, якщо цей показник в динаміці показує збільшення. Він розраховується за формулою:

$$РВП = \frac{ЧП}{ВП}, \quad (2.6)$$

де ЧП- чистий прибуток;

ВП- витрати на персонал [33];

Висока рентабельність витрат на персонал вказує на те, що компанія успішно використовує свої ресурси на оплату праці для генерації прибутку. Цей показник є важливим для оцінки ефективності управління людськими ресурсами та може свідчити про ефективність стратегій найму, утримання та розвитку персоналу компанії.

Розрахунок основних коефіцієнтів ефективності діяльності банку проведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Розрахунок основних коефіцієнтів за 2020-2022 рр.

показник	Рік				
	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення 2022 р. до:	
				2020	2021
чистий прибуток, тис. грн	313574	798974	219890	-93684	-579084
капітал, тис. грн	1234595	2198569	2418459	1183864	219890
активи, тис. грн	9225889	14377912	17786728	8560839	3408816
процентні доходи, тис. грн	2632198	3185635	3474153	841955	288518
сума наданих кредитів, тис. грн	6931104	8983168	5516412	-1414692	-3466756
процентні витрати, тис. грн	810743	726808	788285	-22458	61477
сума залучених депозитів, тис. грн	7584923	11524100	14572422	6987499	3048322
комісійні доходи, тис. грн	511445	779213	1183037	671592	403824
комісійні витрати, тис. грн	186020	302288	721366	535346	419078
витрати на персонал, тис. грн	651929	779253	753410	101481	-25843
рентабельність капіталу (roe), %	25,4	36,34	9,09	-16,31	-27,25
рентабельність активів (roa), %	3,4	5,56	1,24	-2,16	-4,32
чистий спред, %	2,33	3,6	4,03	1,7	0,43
чиста процентна маржа (чпм), %	19,74	17,1	15,1	-4,64	-2

Продовження таблиці 2.6

чиста комісійна маржа (чкм), %	3,53	3,32	2,6	-0,93	-0,72
рентабельність витрат на персонал (рвп), грн	0,48	1,03	0,29	-0,19	-0,73

Аналіз основних фінансових показників банку за три роки (2020-2022рр.) надає можливість отримати уявлення про його фінансовий стан та ефективність управління ресурсами. Зростання чистого прибутку від 313 574 тис. грн у 2020 році до 798 974 тис. грн у 2021 році свідчить про успішність управління. Однак, у 2022 році відбулося різке зниження до 219 890 тис. грн, що є тривожним сигналом.

Капітал банку значно збільшився з 1 234 595 тис. грн у 2020 році до 2,418,459 тис. грн у 2022 році, вказуючи на стійкість та здатність банку покривати можливі ризики. Однак, хоча активи банку також зростали (з 9225889 тис. грн до 17 786 728 тис. грн), при цьому співвідношення між активами та капіталом підвищилося, що може свідчити про підвищений ризик.

Процентні доходи зросли з 2 632 198 тис. грн у 2020 році до 3 474 153 тис. грн у 2022 році, але спад суми наданих кредитів від 6 931 104 тис. грн до 5 516 412 тис. грн може вказувати на меншу активність банку у кредитуванні.

Зауважимо, що процентні витрати та витрати на персонал також зросли, що може свідчити про підвищення загальних витрат. Збільшення комісійних доходів та витрат також є помітними, що може свідчити про розвиток послуг банку, але з урахуванням зростання витрат.

У результаті, рентабельність капіталу (ROE) та рентабельність активів (ROA) в 2022 році суттєво знизилися, вказуючи на погіршення фінансової ефективності банку. Чистий спред та чиста процентна маржа також показали погіршення, що може бути пов'язане зі збільшенням ризиків або зменшенням ефективності управління активами та пасивами банку.

Загалом, важливо враховувати, що погіршення багатьох фінансових показників банку у 2022 році свідчить про потребу удосконалення стратегії

управління ризиками та ресурсами. Необхідно активніше працювати над оптимізацією витрат та розвитком доходних джерел для поліпшення фінансової стійкості та ефективності банку.

Динаміка показників управління ресурсами банку за останні три роки відображає нестабільність фінансового стану. Незважаючи на значне зростання капіталу та активів, що свідчить про потужний розвиток, великий вплив на зменшення чистого прибутку у 2022 році має зниження суми наданих кредитів та збільшення процентних витрат.

Зростання процентних доходів свідчить про підвищення активності у фінансових операціях. Однак, зменшення обсягу наданих кредитів та збільшення процентних витрат призвели до зниження чистої процентної маржі та чистого спреду, що може вказувати на зростання ризиків у діяльності банку.

Подальше зростання комісійних доходів та витрат вказує на розвиток додаткових послуг, однак збільшення витрат більше, ніж збільшення доходів, що впливає на загальну прибутковість.

Зниження рентабельності капіталу (ROE) та активів (ROA) у 2022 році є тривожним сигналом, оскільки ці показники вказують на ефективність використання ресурсів та здатність генерувати прибуток. Зменшення рентабельності витрат на персонал також може свідчити про неефективне використання людських ресурсів.

Загалом, банку необхідно удосконалювати стратегію управління ризиками та оптимізувати витрати, зокрема збільшуючи ефективність управління активами та пасивами. Підвищення доходів через розвиток нових послуг може зробити фінансові результати більш стабільними та позитивними в майбутньому. Важливо приділяти увагу збалансованому підходу між ризиками та прибутковістю для забезпечення стійкості та розвитку банку.

Одним із відомих рейтингів є система оцінок, що була запропонована групою дослідників під керівництвом В. С. Кромонава [34].

Перед тим, як вирахувати загальний бал, кожному коефіцієнту присвоюється питома вага його значущості для клієнтів (з погляду авторів

методики). Вирахування підсумкового балу надійності банку здійснюється за наступною формулою:

$$N = 45 \cdot K1 : 1 + 20 \cdot K2 : 1 + 10 \cdot K3 : 3 + 15 \cdot K4 : 1 + 5 \cdot K5 : 1 + 5 \cdot K6 : 3 \quad (2.7)$$

Якщо отримане значення вище 40 — 50 балів, то банк вважають достатньо надійним, якщо нижче 25 — 30 балів, то надійність банку є сумнівною.

Розрахунок показників проведено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Розрахунок показників за методом Кромонава

показник	Алгоритм розрахунку	Розшифрування	Результат розрахунку	Критична межа	Вагомість
генеральний коефіцієнт надійності	$K1 = K / AP$	К - власний капітал AP - робочі активи	0,14	1	45
коефіцієнт миттєвої ліквідності	$K2 = LA / OB$	ЛА - ліквідні активи ОВ - зобов'язання до запитання	0,81	1	20
крос-коефіцієнт	$K3 = CO / AP$	CO - сумарні зобов'язання	0,89	3	10
генеральний коефіцієнт ліквідності	$K4 = (LA + ЗК) / CO$	ЗК - захищений капітал у вигляді будівель, обладнання, інвентарю, кап. вкладень, дорогоцінних металів	0,79	1	15

Продовження таблиці 2.7

коефіцієнт захищеності капіталу	$K5 = 3K / K$		0,11	1	5
коефіцієнт фондової капіталізації прибутку	$K6 = K / СК$	СК - статутний капітал	2,29	3	5

Характеристика коефіцієнтів:

K1 - показує рівень забезпечення покриття ризикованих вкладень банку;

K2 - показує, чи використовує банк кошти клієнтів як власні кредитні ресурси;

K3 - показує рівень трансформації сумарних зобов'язань перед вкладниками, кредиторами та інвесторами у кредити, інвестиції та посередницькі послуги;

K4 - показує забезпеченість коштів, що довірені банку клієнтами, ліквідними активами, нерухомістю, цінностями, тобто характеризує здатність банку в разі неповернення виданих позик задовольнити вимоги кредиторів у мінімальний термін;

K5 - показує, як банк нараховує інфляційні процеси і яку частину активів розміщує у нерухомість, цінності та обладнання. Використовується як відносний показник фундаментальності банку;

K6 - Характеризує ефективність діяльності і незалежність від окремих засновників.

Отримавши всі необхідні коефіцієнти розрахуємо за формулою 2.7, та має наступний вигляд:

$$N = 45 \cdot 0,14 : 1 + 20 \cdot 0,81 : 1 + 10 \cdot 0,89 : 3 + 15 \cdot 0,79 : 1 + 5 \cdot 0,11 : 1 + 5 \cdot 2,29 : 3 = 41,68 \quad (2.8)$$

Отриманий результат розрахунку показує, що банк отримав загальний бал 41,68. Цей показник перевищує мінімальну критичну межу для визначення достатньо надійного банку (40 - 50 балів), що свідчить про його високий рівень надійності.

Аналіз коефіцієнтів відображає різноманітні аспекти банківської діяльності, такі як забезпечення ризикованих вкладень, використання власних та клієнтських коштів, рівень зобов'язань перед клієнтами та іншими кредиторами, ліквідність активів, ефективність діяльності банку та інші. Отриманий бал, вище середнього показника, що свідчить про те, що банк відповідає вимогам надійності та має стабільну позицію в фінансовій системі.

Банк утримує і активно управляє власним капіталом для покриття ризиків, притаманних банківській діяльності. Достатність капіталу Банку контролюється використанням нормативів, встановлених НБУ. Банк управляє структурою капіталу та відповідно змінює її з огляду на зміни в економічних умовах та характеристиках ризиків, пов'язаних з його діяльністю. З метою підтримання або зміни структури капіталу Банк може коригувати суми дивідендів, що виплачуються акціонерам, повернути капітал акціонерам або випустити пайові цінні папери. НБУ вимагає від банків підтримувати показник достатності капіталу на рівні 10% від активів, зважених за ризиком, розрахований у відповідності до вимог НБУ. Станом на 31 грудня 2022 року норматив достатності регулятивного капіталу банку (Н2) становив 20,02%, та 31 грудня 2021 року становив 12,88%. Банк виконував Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 – Регулятивний капітал банку за 2021 - 2022рр., тис. грн

показник	2022	2021
основний капітал	1768538	1274991

Продовження таблиці 2.8

фактично сплачений зареєстрований статутний капітал	1054704	1054704
внески за незареєстрованим статутним капіталом	459801	-
операції з акціонерами	165000	165000
емісійні різниці	41	41
загальні резерви та резервні фонди, що створюються згідно з законами України	172106	127834
зменшення основного капіталу	(83114)	(72588)
додатковий капітал	365677	802446
усього регулятивного капіталу (Н1)	2134215	2077437

Норматив достатності основного капіталу (Н3) визначається як співвідношення основного капіталу до суми активів та позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику. Нормативне значення нормативу Н3 має бути не менше ніж 7 відсотків. Станом на 31 грудня 2022 року норматив достатності основного капіталу становив 16,59%, та станом на 31 грудня 2021 року становив 7,9%. Банк виконував норматив НБУ, та впродовж 2022 року покращив цей показник на 8,69%.

Нормативи кредитного ризику включають розрахунок нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), нормативу великих кредитних ризиків (Н8), та нормативу максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9). Впродовж 2020 – 2022 рр. банк підтримував кредитний ризик на достатньому рівні, та відповідає вимогам Національного банку України (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9 – Розрахунок нормативу кредитного ризику АТ «АКЦЕНТ-БАНК» згідно з вимогами НБУ за 2020-2022 рр., %

показник	Рік		
	2020	2021	2022
Н7 «норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента»(нормативне значення не більше 20%)	15,61	12,43	16,05
Н8 «норматив великих кредитних ризиків» (нормативне значення не більше 800%, від регулятивного капіталу банку)	40,30	23,48	42,34
Н9 «норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами» (нормативне значення не більше 25%)	0,17	0,31	0,16

Нормативні значення коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами (LCR_{BV}) та в іноземній валюті (LCR_{IB}) мають бути не менші ніж: 100 відсотків для коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами (LCR_{BV}) та 100 відсотків для коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) в іноземній валюті (LCR_{IB}) - починаючи з 01 грудня 2019 року (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10 – Розрахунок коефіцієнту покриття ліквідності АТ «АКЦЕНТ-БАНК» згідно з вимогами НБУ за 2020-2022 рр., %

показник	Рік		
	2020	2021	2022
нормативні значення коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами (LCR_{BV})	283,56	695,03	1206,82
нормативні значення коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) в іноземній валюті (LCR_{IB})	514,70	434,30	457,11

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) - норматив ліквідності, який установлює мінімально необхідний рівень стабільного фінансування, достатній для забезпечення фінансування діяльності банку на горизонті один рік [7; 35].

Нормативні значення коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR) мають бути не менші ніж:

- 80 відсотків - починаючи з 01 квітня 2021 року;
- 90 відсотків - починаючи з 01 жовтня 2021 року.

Показники АТ «АКЦЕНТ-БАНК» за 2021 та 2022 роки наведені у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Динаміка коефіцієнту чистого стабільного фінансування АТ «АКЦЕНТ-БАНК» за 2021 та 2022 рр., %

показник	Рік		
	2021	2022	Динаміка 2021/2022
коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR)	118,01	178,8	60,79

Отже, загалом банк виконує всі нормативи НБУ в повному обсязі, та відповідає всім вимогам, що свідчить про достатній рівень стійкості банку.

2.3 Особливості управління фінансовою стійкістю банку

Вибір стратегії управління фінансової стійкості тісно взаємопов'язаний із здатністю прийняття раціонального рішення.

Процес прийняття рішень в різних галузях економіки ідентичний. У кожному випадку для отримання ефективного рішення доцільно: визначити зміст проблеми та мету; встановити усі чинники, обмеження та залежності; у межах накладених обмежень зібрати необхідні дані; провести аналіз цих даних; виявити альтернативні рішення та оцінити їх з точки зору прибутковості та захищеності від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз; вибрати оптимальне рішення.

Ефективне прийняття рішень – це мистецтво вибору найкращої серед існуючих альтернатив. Цей вибір здійснюється за трьома можливими станами

знання: визначеність, ризик і невизначеність. Середовище, в якому знаходиться процес прийняття рішення, можна характеризувати через концепцію визначеності, концепцію ризику, концепцію невизначеності.

Невизначеність – одна з характеристик численних явищ, що їх розглядає теорія і практика менеджменту: поведінки окремої особи чи групи осіб, організації в цілому, прийняття рішень різного типу; оцінювання прогнозів; розробки стратегії. Чим більший рівень невизначеності, тим нижча якість управлінських рішень та ефективність дій.

Концепція визначеності передбачає такий стан знання, коли суб'єкт, що приймає рішення, заздалегідь знає конкретний процес реалізації кожної альтернативи, тобто має знання стану середовища та результатів кожного можливого рішення.

Концепція ризику передбачає стан знання, коли відомі один або декілька варіантів реалізації за кожної альтернативи, а ймовірність реалізації кожного варіанта відома суб'єкту, який приймає рішення. В умовах ризику суб'єкт, що приймає рішення, має об'єктивні знання стану середовища дій та спроможний об'єктивно прогнозувати ймовірну сутність явищ і віддачу за кожною із можливих стратегій.

Концепція невизначеності передбачає стан знання, коли одна або більше альтернатив мають декілька можливих варіантів реалізації, ймовірність яких або невідома, або не має сенсу. Тому, на відміну від ризику, невизначеність буде суб'єктивним явищем.

Для визначення стратегії управління фінансовою стійкістю банків доцільно розглянути поняття «стратегія» [36].

Стратегія — загальний, недеталізований план певної діяльності, який охоплює тривалий період, спосіб досягнення складної мети.

В економічному управлінні поділяють такі види стратегії:

а) Операційна стратегія - це підсистема корпоративної стратегії, представлена у вигляді довгострокової програми конкретних дій зі створення і реалізації продукту організації. Ця підсистема передбачає використання і

розвиток усіх виробничих потужностей організації з метою досягнення стратегічної конкурентної переваги. [37];

б) інвестиційна стратегія - це певна система скоординованих дій підприємства, яка визначає стратегічні напрямки інвестиційної діяльності, забезпечення її необхідними інвестиційними ресурсами та планування їх ефективного використання;

в) ринкова стратегія — система заходів, яка використовується організацією (фірмою, підприємством, країною) для розширення своєї збутової діяльності;

г) корпоративна стратегія – це стратегія підприємства визначає загальний напрямок його діяльності, формується його вищим керівництвом і передбачає три основні завдання:

- 1) сформувати власне головний напрямок діяльності підприємства і його стратегічних одиниць бізнесу;

- 2) визначити конкретну роль кожної стратегічної одиниці бізнесу і кожного його підрозділу у реалізації корпоративної стратегії;

- 3) визначити розміри і способи розподілу ресурсів між стратегічною одиницею бізнесу та іншими підрозділами [38].

д) стратегія диверсифікації — система заходів, яка використовується для того, щоб організація не стала надто залежною від одного стратегічного господарського підрозділу або асортиментної групи товарів;

е) стратегія диференціації - стратегія маркетингу, яка полягає в політиці виділення фірмою своєї продукції (або послуг) як особливої, відмінної від конкуруючої продукції (послуг) [39].

Стратегічне планування розвитку в сучасних умовах є критично важливим для банків, оскільки фінансова індустрія постійно зазнає змін у зв'язку з технологічними інноваціями, зміною уподобань клієнтів та розвитком регулятивного середовища. Ефективна стратегія розвитку для банку передбачає аналіз внутрішніх можливостей та зовнішніх загроз, визначення чітких цілей та ресурсів для досягнення успіху.

Першим кроком у розробці стратегії є зрозуміння місця банку на ринку та його конкурентних переваг. Аналіз внутрішніх процесів, фінансового стану, управлінської ефективності та рівня задоволеності клієнтів дозволяє визначити сильні та слабкі сторони банку. На основі цього аналізу можна розробити стратегію, що акцентує на перевагах та намагається усунути слабкі сторони.

Види різних стратегій в економіці наведені на рисунку 2.5.

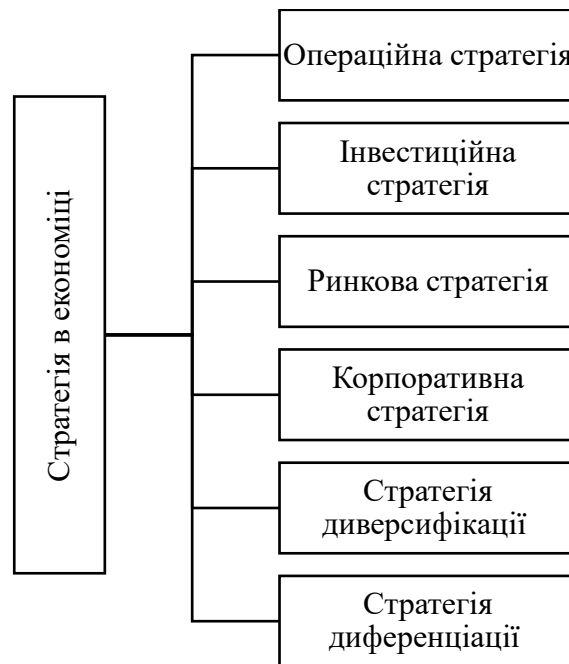

Рисунок 2.5 – Стратегії в економіці

Далі, важливо визначити напрямки розвитку, які відповідають стратегічним цілям банку. Це може включати розширення географічного покриття, розвиток нових продуктів та послуг, вдосконалення цифрових технологій, збільшення капіталізації чи покращення взаємодії з клієнтами через покращення обслуговування.

Цифрова трансформація стала однією з ключових складових стратегії розвитку для банків. Впровадження новітніх технологій, штучний інтелект, блокчейн та інші інновації дозволяють банкам підвищити ефективність

операцій, зробити обслуговування більш зручним для клієнтів та забезпечити більшу безпеку та захист від шахраїв.

Розвиток нових продуктів та послуг також є важливою стратегією для банків. Зокрема, це може охоплювати кредитування для нових секторів економіки, інвестиційні продукти з високими доходами, а також впровадження послуг у сфері екологічного та соціального інвестування.

Збільшення капіталізації банку є ключовим елементом його стійкості та здатності до розвитку. Це може включати залучення додаткових інвестицій, випуск нових акцій або емісію облігацій.

Не менш важливим є підтримання високого рівня корпоративної культури та лояльності клієнтів. Банки повинні забезпечити якісне обслуговування клієнтів, реагувати на їхні потреби та пропозиції, що дозволить зберегти та залучити нових клієнтів.

Усі ці аспекти утворюють фундамент стратегії розвитку банку. Однак, важливо регулярно переглядати та адаптувати стратегію відповідно до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, а також враховувати фактори ризику, що можуть вплинути на досягнення поставлених цілей.

Висновки до другого розділу

У другому розділі проведено аналіз стійкості банку. В ході дослідження розраховані основні показники стійкості банку.

З аналізу основних фінансових показників банку за 2020-2022 рр. видно, що він пережив різкі зміни в фінансовому стані та ефективності управління ресурсами. Зростання чистого прибутку у 2021 році свідчило про успішність управління, але різке зниження у 2022 році є тривожним сигналом. Незважаючи на значне збільшення капіталу банку, співвідношення між активами та капіталом підвищилося, вказуючи на підвищений ризик.

Збільшення процентних доходів було позитивним сигналом, однак спад у сумі наданих кредитів може вказувати на меншу активність у кредитуванні, що може вплинути на загальну прибутковість банку. Збільшення витрат, зокрема на проценти та персонал, також підтверджує необхідність оптимізації витрат.

Рентабельність капіталу та активів суттєво знизилася у 2022 році, що вказує на погіршення фінансової ефективності банку. Зниження чистого спреда та чистої процентної маржі підтверджує цю тенденцію, що може бути результатом збільшення ризиків або неефективного управління активами та пасивами.

Ці показники свідчать про потребу в удосконаленні стратегії управління ризиками та ресурсами. Необхідно активніше працювати над оптимізацією витрат та розвитком нових доходних джерел для поліпшення фінансової стійкості та ефективності банку.

Динаміка показників управління ресурсами банку за останні три роки свідчить про нестабільність його фінансового стану. Незважаючи на значне зростання капіталу та активів, банк зазнав впливу зниження чистого прибутку у 2022 році через зменшення обсягу наданих кредитів та збільшення процентних витрат.

Подальше зростання комісійних доходів та витрат вказує на розвиток нових послуг, однак більше збільшення витрат, ніж доходів, погіршило загальну прибутковість банку.

Зниження рентабельності капіталу (ROE) та активів (ROA) є тривожним сигналом, оскільки ці показники вказують на ефективність використання ресурсів та здатність генерувати прибуток. Це також може свідчити про неефективне використання людських ресурсів.

Розрахунок основних коефіцієнтів за методологією НБУ та Кромона свідчать, що всі показники знаходяться в межах нормативних значень.

Отже, фінансова стійкість Банку знаходиться на достатньому рівні. Динаміка показує, що ключові показники зросли порівняно з попереднім роком.

3 Шляхи покращення фінансової стійкості банку

3.1 Власний капітал банку як фактор впливу на фінансову стійкість

Банки є незалежними комерційними підприємствами і, як і інші підприємства, в першу чергу зосереджені на отриманні прибутку. Вони також є важливими соціальними інститутами. Фінансова стабільність окремого банку або банківської системи країни в цілому важлива для суспільства - вкладників, банку, його клієнтів та кредиторів. Збої в роботі банків можуть призвести до банкрутства, що спричинить збитки як для фізичних, так і для юридичних осіб, та дестабілізує валютну зону. Тому як для банківських установ, так і для держави важливо розробляти підходи до управління фінансовими потоками в банках, та визначення ринкових стратегій. Якісне управління капіталом є одним з найважливіших елементів для надійної та прибуткової роботи банків [40].

Оскільки основною метою аналізу фінансової стійкості банку є оцінка його потенціалу, доцільно розраховувати показники ефективності на основі результатів діяльності банку (рисунк 3.1).

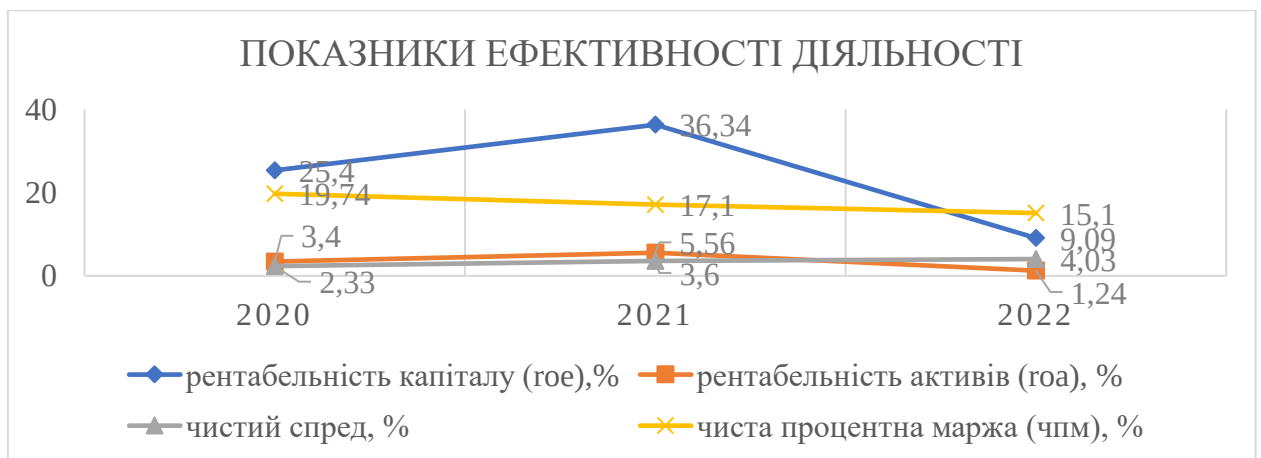

Рисунок 3.1 – Показники ефективності діяльності АТ «АКЦЕНТ-БАНК» за 2020-2022 рр., %

Згідно з розрахунками, коефіцієнт рентабельності капіталу (ROE), який у 2020 році становив 25,4%, знизився до 9,09% через зменшення чистого прибутку. Це є негативною тенденцією, оскільки, згідно зі світовою практикою, цей показник є основним індикатором ефективності діяльності банку. Рентабельність активів (ROA) також свідчить про погіршення оптимальної структури активів та пасивів: У 2022 році цей показник знизився на 4,32% порівняно з попереднім роком. Чистий спред збільшився з 3,6% у 2021 році до 4,03% у 2022 році (+0,43%). Це може свідчити про покращення конкурентної позиції банку на ринку. Чиста процентна маржа демонструє динамічне зниження, що свідчить про ризик неплатоспроможності. Таким чином, можна побачити, що достатність капіталу банку має значний вплив на фінансову стійкість банку. Одним з найважливіших напрямків оцінки достатності капіталу банку є визначення відповідності достатності капіталу банку встановленим регулятивним вимогам. В нашій країні Національний банк України здійснює регулювання розміру капіталу банківських установ шляхом встановлення мінімальних вимог до розміру та адекватності капіталу відповідно до Базельської конвенції. Відповідно, розмір регулятивного капіталу має бути не меншим за мінімальний норматив адекватності регулятивного капіталу (Н1), встановлений Національним банком України. Таким чином, значення Н1 становить 200 мільйонів гривень [7]. Станом на 31 грудня 2022 року регулятивний капітал АТ "АКЦЕНТ-БАНК" склав 2 134 215 тис. грн, що в 10,6 разів перевищує нормативне значення. Для більш детальної оцінки стану капіталу банку також використовуються мультиплікатори капіталу. Коефіцієнт адекватності капіталу - це показник максимальної здатності банку залучати депозити, видавати кредити або розширювати зв'язок між депозитами та кредитами на одиницю власного капіталу. Норматив адекватності капіталу є важелем управління структурою капіталу та пасивів банку, за допомогою якого банк має досягти необхідної структури капіталу, тобто бажаного співвідношення між власним капіталом та здатністю залучати додаткові фінансові ресурси.

Мультиплікатор капіталу (Мк) обчислюється як відношення суми загальних активів банку (А) до власного капіталу банку (ВК) :

$$M_k = \frac{A}{BK} * 100\% \quad (3.1)$$

Коефіцієнт показує, скільки активів банку має покривати одна гривня власного капіталу і, відповідно, яка частина ресурсів банку може бути сформована у вигляді зобов'язань. Оскільки власний капітал покриває втрату активів банку, то чим вищий коефіцієнт, тим вищий ризик неплатоспроможності банку. Водночас, чим вищий коефіцієнт, тим більша ймовірність того, що власникам банку буде виплачено більше дивідендів [32].

Розрахунок мультиплікатора капіталу для АТ «АКЦЕНТ-БАНК» проведемо у таблиці (табл. 3.15).

Таблиця 3.1 - Мультиплікатор капіталу АТ « АКЦЕНТ-БАНК » за 2020-2022 рр.

показник	Рік			Абсолютне відхилення 2022 р. до:	
	2020	2021	2022	2020	2021
капітал, тис. грн	1234595	2198569	2418459	1183864	219890
активи, тис. грн	9225889	14377912	17786728	8560839	3408816
мультиплікатор капіталу, %	747,28	653,96	735,45	-11,83	81,49

За результатами проведених розрахунків можна зробити висновки, що мультиплікатор капіталу збільшився у 2022 році на 81,49% у порівнянні з 2021 роком. Таке зростання свідчить про те, що банки не мають достатнього капіталу для покриття збитків від агресивної ділової активності. Така тенденція може призвести до банкрутства. Тому керівництву банків слід подбати про пошук нових джерел капіталу.

Розв'язання проблеми відповідності та достатності власного капіталу банків може бути досягнуто шляхом радикальних змін загальноекономічних

чинників. Це включає поліпшення прозорості у надходженні капіталу, значних змін у рівні корпоративного управління, створення привабливих фінансових та податкових умов для інвестицій у банківський сектор, зменшення існуючих ризиків в Україні та підвищення загального рейтингу країни. Для досягнення цих цілей необхідно врегулювати вимоги до розвитку банку, управління його активами і пасивами, обмежений рівень ризику, а також очікувану доходність на рівні нормативів та законодавства. Основними джерелами збільшення власного капіталу комерційного банку є додаткові емісії акцій, реінвестування прибутку, капіталізація дивідендів та привернення коштів у формі субординованого боргу за певними умовами (рисунок 3.2) [41, 48].

Рисунок 3.2 – Джерела збільшення власного капіталу банку [48]

3.2 Іпотечне кредитування як можливість розширення кредитного портфелю

Під час дослідження звітності та сайту банку, можна звернути увагу, що банк надає в основному споживчі кредити, та на відсутність іпотечних кредитів. Цей вид кредитування відіграє значну роль у фінансовій системі держави, та має безпосередній вплив на розвиток банківського сектору та економіки загалом. В умовах війни, коли багато будинків зазнали пошкоджень, або люди переїжджають у більш безпечні регіони України, велика кількість

українців потребує житла. Тому для задоволення потреб ринку та розвитку банку, вважаю доцільно розробити програму іпотечного кредитування.

Іпотечний кредит — це особлива форма кредиту, пов'язана з наданням позик під заставу нерухомого майна — землі, виробничих або житлових будівель тощо. Іпотечні позики надаються на довгостроковій основі. Іпотечний кредит стає можливим лише за умови приватної власності на землю і нерухомість.

Нерухомість завжди цінувалась у банківській справі як надійна гарантія повернення позики. Застава землі і нерухомого майна для отримання в банку довгострокового кредиту називається іпотекою. Іпотека — це вид застави нерухомого майна (землі, підприємств, споруд, будов, інших об'єктів, безпосередньо пов'язаних із землею) з метою отримання грошової позики. У випадку несплати позики закладена нерухомість продається, а з вирученої суми погашається заборгованість кредитору.

Згідно із Законом України "Про заставу" іпотекою визнається застava землі, нерухомого майна, при якій земля та (або) майно, що становить предмет застави, залишається у заставодавця або третьої особи. Предметом іпотеки може бути майно, пов'язане із землею — будівля, споруда, квартира, підприємство (його структурні підрозділи) як цілісний майновий комплекс. Відповідно до законодавства України предметом іпотеки можуть бути також належні громадянам на праві приватної власності земельні ділянки та багаторічні насадження [42, 43].

Надання іпотечних кредитів надають банкам можливість розширити свій портфель активів. Це дозволяє розподілити ризики, оскільки іпотечні кредити мають властивість бути більш стабільними в порівнянні з іншими видами кредитів. Забезпеченість іпотекою зменшує ризик для банку, оскільки це забезпечує можливість взяття майна в разі невиконання кредиту. Таке кредитування може забезпечити стабільний потік прибутку для банку через довгострокові платежі від клієнтів. Це дозволяє банку більш точно планувати свої фінансові потреби та забезпечує стабільність в умовах коливань

фінансових ринків. Надання іпотечних кредитів відкриває можливість для банку розвивати довгострокові відносини із клієнтами. Це може сприяти розширенню спектру послуг, які надає банк, таких як страхування, інвестиційні продукти тощо, що зробить клієнта більш лояльним та забезпечить більше можливостей для прибуткового співробітництва в майбутньому.

Іпотечне кредитування сприяє зростанню ринку нерухомості та стимулює економіку через збільшення попиту на житло. Це, у свою чергу, створює додаткові можливості для банку збільшити свій кредитний портфель і розширити власні можливості.

Беручи до уваги усе вищезазначене вважаю доцільним розробити пропозицію для банку щодо введення іпотечного кредитування клієнтів для підвищення прибутку банку, та за рахунок стабільності таких видів кредитів підвищення його стійкості.

Для розрахунку кредитної пропозиції, вважаю доцільним відштовхуватись від облікової ставки Національного банку та рівня інфляції.

Облікова ставка НБУ, або ставка рефінансування — норма відсотка, що стягується Національним банком України при рефінансуванні комерційних банків. Вона є монетарним інструментом, за допомогою якого Нацбанк встановлює для суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир щодо вартості залучених та розміщених грошових ресурсів [44]. Тобто це відсоткова ставка під яку Національний банк надає кредити комерційним банкам. Станом на 25.11.23 р., облікова ставка в Україні становить 16 %.

Інфляція – тривале зростання загального рівня цін, що відображає зниження купівельної спроможності грошової одиниці; надмірне, проти потреб товарообігу, збільшення кількості паперових грошей з подальшим їх швидким знеціненням.

Індекс інфляції, або, що теж саме, індекс споживчих цін — показник, що характеризує зміни загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання [44].

Для визначення рівня інфляції, вважаю доцільно розрахувати її методом визначення середньо арифметичного значення за останні 10 років (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Індеси споживчих цін з 2013 по 2022 роки

Зведена таблиця індесів споживчих цін за останні роки (%)	
рік	Індекс інфляції (%)
2013	100,5
2014	124,9
2015	143,3
2016	112,4
2017	113,7
2018	109,8
2019	104,1
2020	105,0
2021	110,0
2022	126,6
середнє арифметичне значення	115,0

Виходячи з даних таблиці 3.2 та облікової ставки, для того щоб покрити ризики інфляції та браку коштів треба розраховувати мінімальну річну ставку щоб вона була не менше 16 % річних у гривні. Для того щоб банк отримував реальний прибуток 5 % на рік від розміру позики, за умови що буде використовуватися ануїтетна схема погашення кредиту, відсоткова ставка за кредитом повинна бути 21 % на рік. Додаткові витрати не включаються в суму розрахунку, так як вони будуть окремо оплачуватися клієнтом, до них відносяться наступні витрати:

- послуги нотаріуса;
- послуга оцінювача;
- страхування нерухомого майна (предмету іпотеки);

- страхування життя;
- вартість збору на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- адміністративні збори;
- комісія за проведення безготівкових перерахунків кредитних коштів з рахунку клієнта на користь суб'єктів господарювання та фізичних осіб;
- комісія за відкриття поточного рахунку, у тому числі для обслуговування кредиту;
- комісія за надання кредиту.

Ануїтетна форма – щомісячні платежі рівними частинами протягом всього строку дії кредитного договору. На початку сплати кредиту в цих платежах переважають відсотки, і менше погашається сума кредиту. Надалі з кожним платежем частка відсотків зменшується і більше погашається сума кредиту. Перевага цієї схеми кредитування полягає в тому, що Позичальник протягом всього строку кредитування погашає кредит та відсотки рівними частинами, що надає можливість отримати кредит тим особам, що не мають можливості направляти на погашення кредиту значні суми [45].

Наказом Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 17.05.2023 р. № 408 затверджено показники опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України (розраховані станом на 01 квітня 2023 року).

Вартість 1 кв. м. загальної площі квартири, будинку (з урахуванням ПДВ) становить по Україні 20874 грн. Така оцінка визначена без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях [46].

Припустимо що клієнт планує придбати житло взявши іпотечний кредит на 10 років, загальна площа житла буде складати 60м², загальна вартість житла буде розраховуватися наступним чином:

$$\text{Вартість житла} = \text{загальна площа житла} * \text{вартість 1 кв. м.} \quad (3.2)$$

$$60\text{м}^2 * 20874 \text{ грн} = 1252440 \text{ грн} \quad (3.3)$$

Перший внесок буде становити 30 % від вартості житла, розрахунок першого внеску розраховується за формулою 3.3.

$$\text{Перший внесок} = 30 \% * \text{вартість житла} \quad (3.4)$$

$$30\% * 1252440 \text{ грн} = 375732 \text{ грн} \quad (3.5)$$

Виходячи з цього сума кредиту буде розраховуватися за формулою:

$$\text{Сума кредиту} = \text{Вартість житла} - \text{Перший внесок} \quad (3.6)$$

$$1252440 \text{ грн} - 375732 \text{ грн} = 876708 \text{ грн} \quad (3.7)$$

Виходячи з наведених даних проведено розрахунки платежів, та прибуток банку у таблиці 3.3, використовуючи формулу 3.6.

$$P_{\text{еп}} = O_{\text{ск}} * \frac{\text{ПС}}{1 - (1 + \text{ПС})^{-\text{ПП} - 1}}, \quad (3.6)$$

де $P_{\text{еп}}$ - розмір щомісячного платежу;

$O_{\text{ск}}$ - залишок суми кредиту;

ПС - місячна відсоткова ставка;

ПП (-1) - відсоткові періоди до закінчення терміну кредиту.

Таблиця 3.3 – Розрахунок прибутку банку за 10 років

рік	Платіж, грн	Відсоток, грн	Тіло кредиту, грн	Залишок, грн
1	216253,36	184107,3	32146,06	844561,94
2	216253,36	177359,34	38894,02	805667,92
3	216253,36	169190,26	47063,1	758604,82
4	216253,36	159307,01	56946,35	701658,47
5	216253,36	147347,18	68906,18	632752,29
6	216253,36	132878,98	83374,38	549377,91
7	216253,36	115369,36	100884	448493,91
8	216253,36	94183,72	122069,64	326424,27
9	216253,36	68548,58	147704,78	178719,49
10	216250,86	37531,37	178719,49	0
сума	2162531	1285823	876708	

Виходячи з проведених розрахунків за 10 років номінальний прибуток банку складе 1285823 грн.

Розрахуємо вартість кредиту для банку в таблиці 3.4, якщо ці кошти банк взяв у позику у Національного банку, під річну ставку 16 %.

Таблиця 3.4 – Розрахунок вартості кредиту для банку

рік	Платіж, грн	Відсоток, грн	Тіло кредиту, грн	Залишок, грн
1	181392	140273,28	41118,55	835589
2	181392	133694,31	47697,52	787892
3	181392	126062,71	55329,12	732563
4	181392	117210,05	64181,78	668381
5	181392	106940,96	74450,87	593930
6	181392	95028,83	86363	507567
7	181392	81210,75	100181,08	407386
8	181392	65181,77	116210,06	291176
9	181392	46588,16	134803,67	156372
10	181392	25019,58	156372,35	0
сума	1813918	937210	876708	

Виходячи з проведених розрахунків у таблиці 3.3. вартість кредиту для банка складе 937210 грн. Щоб розрахувати чистий прибуток банку за 10 років, необхідно розрахувати різницю між номінальним прибутком (НМ) банку та вартістю кредиту для банку (ВКБ):

$$\text{Чистий прибуток} = \text{НМ} - \text{ВКБ} \quad (3.7)$$

$$1285823 \text{ грн} - 937210 \text{ грн} = 348613 \text{ грн} \quad (3.8)$$

Отже, іпотечне кредитування є потужним інструментом для розширення кредитного портфеля банку. Це дає змогу надавати клієнтам можливість отримати позики, використовуючи нерухомість як заставу, що сприяє залученню більшого кола клієнтів, які прагнуть отримати кредити на придбання або будівництво нерухомості. Одночасно це дозволяє банку збільшувати свій дохід через проценти за кредитами та розширювати свою клієнтську базу, що сприяє стабільності та розвитку фінансової установи.

Оскільки «АКЦЕНТ-БАНК» входить до списку системно важливих банків України, можна запропонувати співпрацю банку з державою, по іпотечній програмі «єОселя» [47]. Головною перевагою «єОселя» є можливість придбати житло в іпотеку під 3% і 7%, коли банки пропонують ставки 15-25%. «єОселя» передбачає, що українці братимуть іпотеку у банках – а держава компенсуватиме установам знижену відсоткову ставку.

Ця програма означає фінансування банків, які в подальшому надаватимуть кредити для пільгових категорій, до яких відносяться:

- ветерани війни та члени їх сімей;
- учасники бойових дій;
- особи з інвалідністю внаслідок війни;
- сім'ї загиблих (померлих) ветеранів війни, а також сім'ї загиблих (померлих) захисників і захисниць України;
- інші громадяни України, які не мають власного житла або у власності яких менше ніж 52,5 кв. м. для сім'ї з однієї особи та додатково 21 кв. м. – на кожного наступного члена сім'ї (житло на тимчасово окупованих територіях до уваги не береться) [49].

3.3 Мінімізації банківських ризиків як засіб забезпечення фінансової стійкості банківської установи

Одним з ключових викликів для банківських установ є постійна необхідність боротьби з ризиками, враховуючи динаміку фінансового середовища та постійне змінення регуляторного та технологічного ландшафту. Ефективне управління ризиками в банківському секторі є запорукою збереження довіри клієнтів, забезпечення фінансової стабільності та відповідності вимогам регуляторів.

Економічні ризики – ризики, зумовлені несприятливими змінами в економіці країни або в економіці самого банку або країни в цілому. Вони можуть бути представлені зміною кон'юнктури ринку, рівня управління і т.д. [50].

Оцінка ризиків банку не повинна бути складною, але повинна відповідати характеру та обсягу банківської діяльності. Для менших або менш складних банків може бути достатньо простої оцінки ризиків.

При оцінці ризику важливо розрізняти первинний та залишковий ризики.

Первинний ризик – це притаманний обставинам ризик, який існує до застосування заходів із зниження (мінімізації) ризику до прийнятного для банку рівня.

Залишковий ризик – це рівень ризику, який залишається після застосування заходів із зниження (мінімізації) ризику до прийнятного для банку рівня. Моделі оцінки ризиків ділових відносин із клієнтом. Дворівнева система оцінки ризиків ділових відносин з клієнтом зображена на рисунку 3.3.

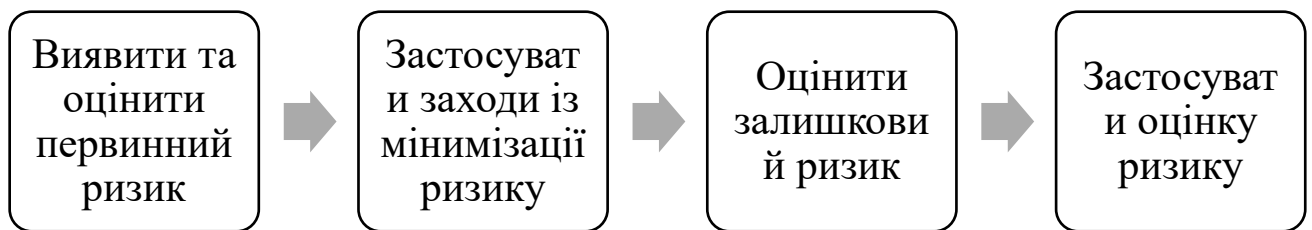

Рисунок 3.3 – Дворівнева система оцінки ризиків ділових відносин з клієнтом

Однорівнева система оцінки ризиків ділових відносин з клієнтом зображена на рисунку 3.4. Ефективне управління ризиками в банківському секторі є запорукою збереження довіри клієнтів, забезпечення фінансової стабільності та відповідності вимогам регуляторів.

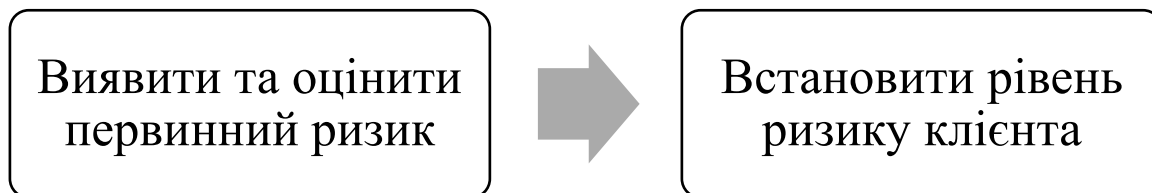

Рисунок 3.4 – Однорівнева система оцінки ризиків ділових відносин з клієнтом

Однорівнева модель оцінки ризиків зображена на рисунку 3.5.

Рисунок 3.5 – Однорівнева модель оцінки ризиків

Дворівнева модель оцінки ризиків зображена на рисунку 3.6 [51].

Рисунок 3.6 – Дворівнева модель оцінки ризиків

Удосконалений механізм управління кредитним ризиком складається з таких елементів:

- організаційно-інституційна складова: структурна та функціональна модифікація кредитного процесу банку на основі запровадження нових спеціалізованих установ та організацій для вирішення конкретних завдань у сфері інформаційного забезпечення прийняття кредитних рішень та прискорення стягнення проблемної заборгованості;

- економічна підсистема буде розвиватися з метою оцінки та прогнозування економічної ефективності кредитної діяльності банку на основі

розробленої автором індивідуальної оцінки ризику позичальника та застосування моделі оптимізації кредитного портфеля банку.

Методологічною основою управління кредитним ризиком є конкретизація класичної теорії менеджменту, яка передбачає послідовну і взаємопов'язану реалізацію функціональної системи управління, яка складається з:

- створення необхідного інформаційного, нормативно-правового, інституційного та організаційного забезпечення кредитного процесу;
- узагальнення та аналіз інформації про поточний стан і тенденції розвитку факторів, що визначають формування ризикових ситуацій та настання кризових явищ у кредитному процесі;
- оцінка ймовірності настання окремих видів кредитного ризику для банку;
- планування заходів щодо запобігання виникненню кризових подій у кредитному процесі та мінімізації впливу таких подій на стійкість діяльності банку;
- управління дотриманням основних об'ємних, часових та просторових параметрів кредитного процесу та умов, визначених кредитним договором;
- регулювання, у тому числі вжиття заходів щодо мінімізації впливу кризових явищ на стан банку та стійкість його діяльності шляхом відповідного коригування планових показників;
- оцінка ефективності систем управління кредитними ризиками.

В академічному середовищі вважається, що організаційні функції відіграють вирішальну роль в управлінні кредитним ризиком. Це пояснюється тим, що ефективна організація управління ризиками забезпечує належну узгодженість управлінських рішень в рамках єдиної технології управлінського процесу.

Окрім створення раціональної організаційної структури, тобто розподілу функцій та налагодження міжвідомчої взаємодії, важливими є також

управлінські рішення щодо організації процедур управління ризиками та кадрового забезпечення, які включають визначення кола обов'язків працівників банку, методів їх роботи та ступеня відповідальності. До організаційних функцій управління кредитним ризиком також належить створення інформаційного та нормативного забезпечення, необхідного для кредитного процесу, тобто відповідних систем управлінської звітності, принципів бухгалтерського обліку, документування всіх процедур, положень і правил, стандартів ризику, прийнятих методологій і відповідних методів аналізу та оцінки ризиків. Динамічність компоненту управління кредитним ризиком є відносно низькою порівняно з іншими функціями ризик-менеджменту, оскільки для ефективної організації кредитного процесу необхідна довгострокова стабільність і стійкість. У зв'язку з цим, цим компонентом часто нехтують, коли процес управління кредитним ризиком поділяють на етапи.

Планування кредитного ризику пов'язане з розробкою кредитної політики банку і має забезпечити ефективне управління кредитним портфелем, зокрема мінімізацію втрат від кредитного ризику. Кредитна політика, яка є основою процесу кредитного менеджменту, визначає, з одного боку, стратегічні пріоритети розвитку кредитних відносин, а з іншого - тактичні особливості кредитного механізму. Це один з найважливіших інструментів запобігання ризикам, головна мета якого - викласти основні принципи, яких мають дотримуватися менеджери та керівники банку при плануванні та здійсненні кредитної діяльності. Раціональне планування кредитної діяльності дозволяє банкам визначити регіональні та галузеві пріоритети формування кредитного портфеля з урахуванням загальних глобальних і національних стратегічних орієнтирів та пріоритетів розвитку, а також реальної можливості залучення відповідних сегментів до кредитного портфеля. Проектування кредитного продукту також є етапом управління кредитними ризиками банку і на практиці надає можливість подальшої оптимізації цих ризиків у вигляді таких вихідних параметрів, як тривалість кредиту та вплив відповідного

фактору часу на вартість кредитного капіталу і рівень невизначеності майбутніх процесів та умов, розмір ризикового капіталу, система вимог до сплати позичальником витрат на фінансування тощо [11].

Система управління ризиками банку повинна складатися з підсистем управління кредитним ризиком, ризиком ліквідності, процентним ризиком, ринковим ризиком, валютним ризиком, операційним ризиком, технологічним ризиком, ризиком втрати репутації, стратегічним ризиком та юридичним ризиком.

Система управління кредитним ризиком повинна включати:

- політику та положення з управління кредитним ризиком;
- кредитні механізми, що враховують як балансові, так і позабалансові операції банку;
- адекватну інформаційну базу, яка дозволяє керівництву приймати обґрунтовані кредитні рішення та оцінювати ризик на постійній основі;
- процеси виявлення кредитів, якість яких погіршується;
- належна реалізація проблемних активів;
- підготовка та подання регулярних звітів керівництву та наглядовій раді, що містять достатню інформацію для оцінки рівня ризику;
- функцію незалежної перевірки кредитних операцій для аналізу якості окремих кредитів та кредитного портфеля в цілому.

На практиці управління ліквідністю банку включає наступні етапи:

- аналіз статей балансу - перегляд балансу банку за останній період з метою визначення загального обсягу та структури статей балансу;
- визначення планового періоду - визначення планового періоду для оптимізації структури балансу та поділ цього періоду на часові інтервали на основі грошових потоків;
- встановлення лімітів - встановлення лімітів на кожен агреговану статтю балансу відповідно до розробленої банком стратегії;

– оптимізація структури балансу - розрахунок оптимальної структури активів і пасивів на плановий період і безпосередньо оптимізація статей балансу;

– контроль за управлінням ліквідністю.

Система управління процентним ризиком повинна включати наступне:

– політику та інструкції щодо процентного ризику, процедури ціноутворення як балансових, так і позабалансових активів та зобов'язань. Ці положення повинні враховувати розмір та складність діяльності банку і повинні переглядатися та затверджуватися відповідно до обраної банком форми корпоративного управління;

– адекватні та ефективні процедури і засоби контролю для управління процентним ризиком;

– адекватні інформаційні системи для зберігання та обробки історичних даних;

– форми звітності про процентний ризик для наглядової ради, ради директорів або відповідного професійного органу банку, у тому числі на основі методології динамічного розриву між активами та зобов'язаннями, чутливими до зміни процентної ставки.

Методи управління процентним ризиком включають:

– надання кредитів з плаваючою процентною ставкою. ці інструменти дозволяють банкам змінювати процентну ставку за наданими кредитами у відповідь на зміни ринкових процентних ставок;

– процентні ф'ючерси - це ф'ючерсні контракти, які використовуються для узгодження процентних ставок. Процентні ф'ючерси використовуються для покриття процентного ризику шляхом спекуляції на зміні ринкових процентних ставок;

– процентні свопи - ще один спосіб зниження процентного ризику.

Форвардні операції є способом хеджування процентного ризику і передбачають укладання форвардного контракту між клієнтом і банківською

установою на реалізацію кредиту на визначену дату, на визначену суму і за визначеною процентною ставкою. Таким чином визначається дата надання кредиту, сума кредиту та відсотки, що підлягають сплаті на зазначену дату.

Страхування процентного ризику перекладає весь ризик на страхову компанію. Але процентний ризик також включає в себе ризик інфляції, тобто ризик того, що сума відсотків, яку сплачує позичальник, знеціниться. У цьому випадку банки використовують індекс. Згідно з індексом, сума відсотків до сплати при укладанні кредитного договору залежить від індексу відсоткових ставок.

Система управління ринковим ризиком повинна включати:

- політику та правила управління ринковим ризиком, які розглядаються та затверджуються відповідно до обраної банком форми корпоративного управління;
- положення щодо видів фінансових інструментів та інших інвестицій, за якими банк здійснює торгові операції або має позиції; та
- положення про ліміти ризику за видами фінансових інструментів, інших інвестицій або активів, галузями або секторами економіки, географічними регіонами або іншими ринковими операціями (ризиковими позиціями), що розглядаються в сукупності. Ці положення повинні також враховувати вплив інших категорій ризиків, на які наражається банк;
- систему з чітко визначеними повноваженнями щодо прийняття рішень для затвердження ринкових позицій;
- адекватні та ефективні процедури і засоби контролю для управління ринковим ризиком;
- форму звітування про ринковий ризик наглядової ради, ради директорів або відповідному професійному органу банку, наприклад, на основі методології, яка порівнює очікувані доходи від ринкових операцій з їхніми потенційними ризиками.

Система управління валютним ризиком повинна включати:

- переглянуту та затверджену відповідно до обраної банком форми корпоративного управління;

- механізм управління валютною позицією банку відповідно до затверджених політик і правил з торгівлі іноземною валютою та управління валютним ризиком;

- звіти про валютні позиції на індивідуальній та агрегованій основі для наглядової ради банку, ради директорів або відповідного професійного органу;

- для мінімізації валютного ризику банківські установи можуть використовувати такі інструменти: валютні форварди, валютні ф'ючерси та валютні свопи.

Системи управління операційним та технологічним ризиками повинні включати:

- для мінімізації операційного та технологічного ризику вони повинні включати політику та правила управління операційним та технологічним ризиком, які повинні відповідати обраній банком формі корпоративного управління, вони повинні бути переглянуті та затверджені;

- процедури та засоби контролю для операційних та технічних ризиків, характерних для діяльності банку;

- системи управління інформацією для наглядової ради, правління або професійного органу банку (наприклад, звіти, схеми документообігу);

- програми управління персоналом;

- технічні схеми (карти) продуктів та послуг банку;

- процедури для задоволення потреб інфраструктури банку (включаючи програмне, апаратне та інше обладнання). Ці процедури повинні передбачати механізм затвердження, тестування, сертифікації та оновлення всіх операційних і технічних систем банку до їх введення в експлуатацію, включаючи перевірку дійсності ліцензійних угод;

– регулярний процес тестування встановлених процедур і технології проведення операцій, включаючи процедури фізичної та інформаційної безпеки.

Також додатково для адекватного управління ризиком репутації банк може проводити регулярний моніторинг повідомлень засобів масової інформації про банк, пов'язані з ним структури та клієнтів з метою вжиття відповідних заходів, спрямованих на підтримання та відновлення позитивної репутації банку та його іміджу.

Система управління юридичним ризиком повинна включати:

– політику і положення щодо контролю за юридичним ризиком, які мають бути розглянуті та затверджені відповідно до обраної банком форми корпоративного управління. Ці політика і положення повинні періодично переглядатися;

– систему визначення й оцінки дотримання банком вимог усіх законів України, нормативно-правових актів Національного банку та інших державних органів;

– методику оцінки легітимності та прийнятності відносин із клієнтами та контрагентами, у тому числі процедури оцінки легітимності контрактів і угод;

– процес моніторингу змін у законодавстві України, які можуть вплинути на фінансовий стан банку або спричинити зміну параметрів його роботи;

– процес моніторингу всіх судових справ, ініційованих банком або проти банку;

– систему звітності для здійснення моніторингу рівня юридичного ризику для всіх видів діяльності банку.

Система управління стратегічним ризиком повинна включати:

- процес стратегічного планування, що враховує характер ризиків діяльності банку та потенційну дохідність від операцій, які наражають банк на ризик;

- оцінку нових стратегічних ініціатив порівняно з діючим стратегічним планом і наступний моніторинг виконання поставлених завдань або змін, які дають підстави для перегляду нової ініціативи або існуючого стратегічного плану.

Для підвищення ефективності управління стратегічним ризиком рекомендується додаткове розроблення аналітичного процесу, схожого на процес SWOT (визначення сильних та слабких сторін, загроз і можливостей), для визначення економічних загроз для банку [52].

Стрес тестування – це вид тестування, який характеризує систему з точки зору стійкості її роботи за умов, що перевищують нормальні.

Даний вид тестування має схожі властивості із тестуванням продуктивності, на основі чого іноді виникають суперечки про приналежність одного виду до іншого.

Перевіряти працездатність в екстремальних умовах використання в першу чергу необхідно для програмного забезпечення, збої в роботі якого можуть привести до великих і серйозних наслідків – як фінансових, так і більш серйозних, аж до людських життів.

Найчастіше, штучно створити необхідні умови навантаження не видається можливим, тому вдаються до:

- фокусуванні на транзакціях певних типів, що більш сильно впливають на виникнення граничних ситуацій, ніж при навантажувальному тестуванні;

- використанні скриптів, віртуальних користувачів та інших автоматизованих симуляторів інтенсивного робочого процесу, що дозволяє дослідити поведінку програмного забезпечення при піковому навантаженні;

- дослідженні «вузьких місць» системи;

- дослідження процесів обробки помилок та виняткових ситуацій.

Ще одним випадком стрес тестування є тестування ємності додатку, метою якого є визначення «запасу міцності» системи при її повній відповідності вимог до продуктивності. При даному виді тестування необхідно враховувати, як поточне навантаження запитів і транзакцій, так і їх очікувана кількість в майбутньому. В результаті тестування ємності ми отримуємо безліч допустимих характеристик ПЗ при його відповідності вимогам, закладеним в процесі розробки [53].

АТ «АКЦЕНТ-БАНК» також проводив стрес тестування, його результати наступні:

Аналіз залишків готівкових коштів, коштів на кореспондентських рахунках, інвестицій в облігації внутрішньої державної позики (далі - «ОВДП») та депозитних сертифікатах НБУ свідчить про достатній запас ліквідності. Залишки на кореспондентських рахунках та у депозитних сертифікатах Національного банку на 01.01.2023 р. складають 6 541 597 тис. грн, що забезпечує безперебійні потреби у ліквідності Банку.

Нормативний розмір обов'язкового резерву на кореспондентському рахунку в Національному банку України з 11.12.2022 по 10.01.2023 рр. - 410 026 тис. грн.

Станом на 01.01.2023 р. по коштах клієнтів спостерігалось значне збільшення (26% в цілому по портфелю: 16% по корпоративним клієнтам, 29% по фізичним особам) у порівнянні з довоєнним рівнем на 01.01.2022 р. Також спостерігається тенденція зміни у структурі коштів клієнтів, а саме зниження частки строкових на користь поточних та карткових рахунків клієнтів. Обсяг депозитів фізичних осіб з 01.01.2022 по 31.12.2022 рр. збільшився на 560 413 тис. грн, а залишки на поточних рахунках збільшились за даний період на 2 117 701 тис. грн. Відтоку коштів клієнтів юридичних осіб станом на 31.12.2022 року порівняно з залишками на 31.12.2021 року також не відбулося ні за строковими (+42%), ні за поточними рахунками (+6%).

Банком оновлено кредитну політику враховуючи фактори, спричинені агресією Російської Федерації на території України. Для підтримки клієнтів

Банк прийняв рішення щодо запровадження кредитних канікул для позичальників фізичних та юридичних осіб, а саме: перенесено строки сплати основного боргу до 01.06.2022 р., процентів та доходів, які були нараховані станом на 24.02.2022 р.- до 01.06.2022 р. Позичальники, які з 01.04.2022 р. до 01.05.2022 р. не були переведені у категорію проблемної заборгованості, продовжують обслуговувати кредити. Керівництво Банку оцінило станом на 01.01.2023 р. прогноз щодо погашення кредитного портфелю фізичних та юридичних осіб орієнтовно на 91% планових платежів у 2023 році. Прогнозується збільшення рівня NPL, по кредитах фізичних осіб на 6%, по кредитах юридичних осіб - зменшення на 7%. Протягом 2022 року витрати Банку на формування резервів за активними операціями, в тому числі з урахуванням наслідків воєнних дій, склали 2 586 988 тис. грн (2021 рік: 656 369 тис. грн)

Було проведено стрес-тестування кредитного ризику станом за 31.12.2022 року за короткостроковим сценарієм (на 2023 рік), який поділяється на базовий сценарій, несприятливий і шоковий сценарії.

При стрес-тестуванні використовувалися наступні припущення:

а) щодо зміни проблемності кредитного портфеля за спрощеним підходом, а саме:

1) за базовим сценарієм обсяг проблемних кредитів збільшується на 15%;

2) за несприятливим сценарієм обсяг проблемних кредитів збільшується на 30%;

3) за шоковим сценарієм обсяг проблемних кредитів збільшується на рівні 31.12.2022 року у зв'язку з тим, що Банк вже відчув у 2022 році вплив на кредитний портфель економічної кризи, пов'язаної з війною, що позначилося на значному збільшенні частки проблемних кредитів і що можна порівняти з шоковим сценарієм.

б) показники ймовірності дефолту (PD) встановлюється на рівні показників станом на 31.12.2022 року.

в) кредитний портфель станом за 31.12.2022 р., є статичним, тобто на нього впливають лише зміна якості активів;

г) розрахунок проблемності проводиться по сумі основного боргу (без врахування відсотків). відсотки, які нараховуються за сумою основної заборгованості з простроченням понад 90 днів є знеціненими і згідно МСФЗ 9 обліковуються на відповідних рахунках, зменшуючи процентний дохід банку на 6 класі. Частка відсотків, які нараховуються по основній заборгованості з простроченням менш 90 днів, становить 304184 тис. грн, що складає 5% від загальної заборгованості портфеля з простроченням до 90 днів, і тому сума даних відсотків не робить істотного впливу на розмір зміни проблемності кредитного портфеля та доформування резерву за ним;

д) нормативні показники станом за 31.12.2022 р., а саме розмір: основного капіталу та регулятивного капіталу; фінансового результату; доходів, що відображається на рахунках 6 класу; нарахованих відсотків, що знаходяться на балансі більше 30 днів; обсягу активів для показника Н2 та валютної позиції є статичним, тобто на них впливають лише зміна величини резервів та кредитного ризику. на практиці розмір активів, фінансового результату та інших нормативних показників банку змінюється в динаміці, і тому відрізняється від їх розміру на дату стрес-тестування.

При проведенні стрес-тестування кредитного портфеля враховувалися тільки грошові кошти що знаходяться на депозиті в «АКЦЕНТ-БАНК», тому припущення щодо зміни ринкової (справедливої) вартості застави та відповідно показника LGD не використовувалися.

Згідно базового сценарію, що передбачає погіршення обсягу проблемних кредитів на 15%, додаткові витрати на формування резервів складають 443095 тис. грн. За несприятливим сценарієм, що передбачає погіршення обсягу проблемних кредитів на 30%, додаткові витрати на формування резервів складають 836 855 тис. грн. За шоківим сценарієм, що передбачає погіршення обсягу проблемних кредитів на рівні 31.12.2022 р., додаткові витрати на формування резервів складають 1288012 тис. грн. Загальний вплив стрес-

тестування кредитного ризику на капітал банку та виконання економічних нормативів становитиме:

- за базовим сценарієм Н2 - 19,2%;, Н3 - 16,3%;
- за несприятливим сценарієм Н2 - 16,0%;, Н3 - 12,9%;
- за шоковим сценарієм Н2 - 11,97%;, Н3 - 8,7%.

При нормативному значенні достатність регулятивного капіталу Н2 - не менше 10%; достатність основного капіталу Н3 - не менше 7% [25].

Отже, АТ «АКЦЕНТ-БАНК» необхідно враховувати потенційні ризики, що виявлені під час стрес-тестування, рекомендується банку активніше працювати над збільшенням капіталу для забезпечення більшої стабільності в майбутньому. Це може включати залучення нових інвестицій або розгляд стратегій збільшення власного капіталу банку. Такий підхід допоможе підтримати фінансову стійкість та впевненість у можливостях банку подолати можливі негативні випробування у майбутньому.

Висновки до третього розділу

Підвищення рівня стійкості банку складається з багатьох частин, перш за все це керування та забезпечення ефективного управління фінансовими активами. Керування ризиками є ключовим аспектом функціонування будь-якого банку, оскільки воно спрямоване на мінімізацію впливу можливих загроз на фінансову стабільність установи. Це охоплює різні види ризиків, такі як кредитний, процентний, ринковий, операційний та ліквідності.

У процесі дослідження з'ясовано що кредитний ризик один із найвпливовіших ризиків, для його зменшення необхідно проводити диверсифікацію кредитного портфеля та ретельно аналізувати платоспроможність та кредитний профіль кожного клієнта. Кредитний ризик

виникає у випадку, коли клієнт не може повернути позичені кошти або неспроможний виконати свої фінансові зобов'язання перед банком. Диверсифікація кредитного портфеля полягає у розподілі ризику шляхом надання кредитів різним клієнтам з різними характеристиками та в різних галузях економіки, для вирішення цієї проблеми доцільно збільшити кредитний портфель за рахунок нових видів кредитування.

Важливим аспектом також є проведення стрес-тестування банківської установи на різних сценаріях, які можуть включати екстремальні умови або зміни на ринку. Це інструмент аналізу, який дозволяє оцінити, як банк може справлятися з несприятливими подіями або стресовими умовами. Стрес-тестування допомагає виявити слабкі місця в фінансовій системі банку та виявити можливі ризики, які можуть виникнути в різних сценаріях.

Аналіз активів та власного капіталу банку показав що недостатність капіталу банку для покриття можливих збитків, особливо в контексті його активної бізнес-діяльності є недостатньою. Зростання мультиплікатора капіталу означає збільшення ризику неплатоспроможності банку, що може спричинити серйозні проблеми та в крайньому випадку - банкрутство.

Враховуючи ці тенденції, рекомендується керівництву банку активно шукати нові джерела капіталу. Це може включати залучення додаткових інвестицій від потенційних інвесторів або збільшення власного капіталу банку через різноманітні фінансові інструменти. Крім того, варто розглянути стратегії зниження ризику, такі як диверсифікація портфеля активів чи зміна стратегії бізнесу для зменшення впливу можливих фінансових втрат.

Висновки

Визначено сутність та структуру стійкості комерційної банківської установи.

Варто відзначити, що під банківською установою слід розуміти фінансову установу, яка займається перерозподілом коштів, методом пошуку так званих «дешевих» коштів, тобто привласнення грошей від клієнтів у вигляді вкладів та інших фінансових інструментів за умови надання їм певного рівня відсоткової доходності або інших фінансових послуг, і одночасною реалізацією цих коштів шляхом кредитування, інвестування, операцій на фінансових ринках та інших операцій з метою забезпечення власного прибутку. Під стійкістю банківської установи слід розуміти стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю.

Досліджено методи аналізу фінансової стійкості комерційного банку. Відповідно, при аналізі стійкості банку необхідно використовувати різні фактори та показники, такі як рентабельність капіталу, рентабельність активів, чистий спред, чиста процентна маржа, чиста комісійна маржа, рентабельність витрат на персонал, генеральний коефіцієнт надійності, коефіцієнт миттєвої ліквідності, крос-коефіцієнт, генеральний коефіцієнт ліквідності, коефіцієнт захищеності капіталу, коефіцієнт фондової капіталізації прибутку та дотримуватися нормативів Національного банку України.

Другий розділ дослідження був присвячений аналізу фінансової стійкості АТ «АКЦЕНТ-БАНК». Зокрема проаналізовано його структуру, динаміку активів та пасивів за 2020-2022 роки. Методом коефіцієнтного аналізу виявлено зменшення рентабельності капіталу, рентабельності активів що може свідчити про погіршення ефективності використання активів для генерації прибутку. Це може бути наслідком неефективного управління

портфелем активів, збільшенням ризиків у фінансових операціях, зниженням попиту на банківські послуги або негативним макроекономічним середовищем. Чистий спред та чиста процентна маржа також показали погіршення, що може бути пов'язане зі збільшенням ризиків або зменшенням ефективності управління активами та пасивами банку. Зростання процентних доходів свідчить про підвищення активності у фінансових операціях. Однак, зменшення обсягу наданих кредитів та збільшення процентних витрат призвели до зниження чистої процентної маржі та чистого спреду, що може вказувати на зростання ризиків у діяльності банку. Подальше зростання комісійних доходів та витрат вказує на розвиток додаткових послуг, однак збільшення витрат більше, ніж збільшення доходів, що впливає на загальну прибутковість.

Аналіз коефіцієнтним методом В.С. Кромонава, показав що стійкість банку знаходиться на достатньому рівні. Отриманий результат розрахунку показує, що банк отримав загальний бал 41,68. Цей показник перевищує мінімальну критичну межу для визначення достатньо надійного банку (40-50 балів), що свідчить про його високий рівень надійності.

Аналіз нормативів встановлених НБУ також показав достатню стійкість банку, регулятивний капітал банку в 10,6 рази перевищує встановлений норматив, нормативи кредитного ризику також не перевищують встановлені нормативи та коефіцієнти ліквідності також знаходяться у межах допустимих значень.

Запропоновані різні методи планування та розвитку. Головним аспектом у розробці стратегії є зрозуміння місця банку на ринку та його конкурентних переваг. Аналіз внутрішніх процесів, фінансового стану, управлінської ефективності та рівня задоволеності клієнтів дозволяє визначити сильні та слабкі сторони банку. На основі цього аналізу можна розробити стратегію, що акцентує на перевагах та намагається усунути слабкі сторони. Важливо визначити напрямки розвитку, які відповідають стратегічним цілям банку. Це може включати розширення географічного покриття, розвиток нових

продуктів та послуг, вдосконалення цифрових технологій, збільшення капіталізації чи покращення взаємодії з клієнтами через покращення обслуговування.

Третій розділ дослідження містить пошук шляхів покращення фінансової стійкості банку. За результатами дослідження можна зробити висновки, що мультиплікатор капіталу збільшився у 2022 році на 81,49% у порівнянні з 2021 роком. Таке зростання свідчить про те, що банк не має достатнього капіталу для покриття збитків від агресивної ділової активності. Така тенденція може призвести до банкрутства.

Запропоновано розширення кредитного портфеля банку за рахунок нових видів кредитування. Надання іпотечних кредитів надають банкам можливість розширити свій портфель активів. Це дозволяє розподілити ризики, оскільки іпотечні кредити мають властивість бути більш стабільними в порівнянні з іншими видами кредитів. Забезпеченість іпотекою зменшує ризик для банку, оскільки це забезпечує можливість взяття майна в разі невиконання кредиту. Таке кредитування може забезпечити стабільний потік прибутку для банку через довгострокові платежі від клієнтів. Це дозволяє банку більш точно планувати свої фінансові потреби та забезпечує стабільність в умовах коливань фінансових ринків.

Визначені основні методи мінімізації банківських ризиків, моделі оцінки ризиків ділових відносин із клієнтом, удосконалено механізм управління кредитним ризиком. З'ясовано що повинна включати система управління кредитним ризиком, система управління процентним ризиком, система управління ринковим ризиком, системи управління операційним та технологічним ризиками, система управління юридичним ризиком. Проведено стрес-тестування кредитного ризику станом за 31.12.2022 року за короткостроковим сценарієм, який поділяється на базовий сценарій, несприятливий і шоковий сценарії.

Список використаних джерел

1 Волкова В. В. Навчально-Методичний Посібник для самостійної роботи студентів та контролю якості засвоєння навчального матеріалу з дисципліни «БАНКІВСЬКА СИСТЕМА» – Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. – 168 с.

2 Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: монографія. Суми. ДВНЗ “УАБС НБУ”. 2010. 228 с.

3 Закон України про банки і банківську діяльність. Київ, 1998. 24 с.

4 Довгаль Ю. С. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення. *Фінансовий простір*. 2015. №. 1 (17). с. 130–134.

5 Положення про міжбанківські розрахунки за операції, що здійснюються із застосуванням банківських платіжних карток міжнародної платіжної системи VISA International. Положення Нац. банку України від 20.11.1998 р. № 490 : станом на 9 січ. 2004 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0591500-98#Text>

6 Про затвердження Положення про обов'язкові фінансові нормативи та вимоги, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами фінансових установ, що отримали ліцензію на здійснення господарської діяльності з надання гарантій та поручительств. Розпорядж. Нац. коміс., що здійснює держ. регулювання у сфері ринків фінанс. послуг від 30.05.2019 р. № 980. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1113-19#Text>

7 Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні. Постанова Нац. банку України від 28.08.2001 р. № 368 : станом на 11 трав. 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>

8 Національний банк України. Національний банк відтермінував формування банками буферів капіталу. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-vidterminuvav-formuvannya-bankami-buferiv-kapitalu>.

9 Нестеренко В. Ю. Економіка виробництва. Конспект лекцій. Харків, 2012. 58 с. URL: <http://files.khadi.kharkov.ua/upravlinnya-ta-biznesu/ekonomiki-pidpriemstva/item/2874-економіка-виробництва.html>.

10 Арбузов С. Г. Банківська енциклопедія. К. : Центр наукових досліджень Національного банку України. *Знання*, 2011. 504 с. (Інституційні засади розвитку банківської системи України).

11 Єпіфанов А. О. Управління ризиками банків : монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій. Суми. ДВНЗ “УАБС НБУ”. 2012. 283 с.

12 Козьменко С. М. Стратегічний менеджмент банку. Навчальний посібник. Суми. ТОВ "ВДТ "Унів. кн.". 2003. 734 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/50329/1/Strategic_management_of_a_bank.pdf.

13 Мороз Л. В. Банківські ризики та їх вплив на діяльність банківських установ. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. № 21.18. С. 221–228.

14 Ситник Н.С. Банківська система: навчальний посібник. Львів. *ЛНУ імені Івана Франка*, 2020. 580 с.

15 Національний банк затвердив нову процедуру інспектування та оцінки банків. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zatverdiv-novu-protseduru-inspektuvannya-ta-otsinki-bankiv>.

16 Аналіз фінансового стану комерційного банку. *kr-diplom.kiev.ua*. URL: <https://u.to/Ht8VIA>.

17 Кобилецький В. Р. Коефіцієнт фінансової стійкості. *AnalizUA* Фінансово-господарський аналіз підприємства. URL:

<https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/349-koefitsient-finansovoji-stijkosti>.

18 Аналіз фінансової стійкості банку. library.if.ua.
URL: <https://library.if.ua/book/59/4186.html#:~:text=Коефіцієнт%20захищеності%20дохідних%20активів:,капіталу%20в%20структурі%20загальних%20пасивів>.

19 Разумова Г. Теоретичні та прикладні аспекти фінансової стійкості комерційного банку. *Світ фінансів*. 2014. № 2. С. 73–77. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5131/1/Разумова%20Г..pdf>.

20 Рибалко А. С. Сучасні підходи до аналізу фінансових результатів діяльності банківської установи. *Економіка та суспільство*. 2020. № 21. С. 114–122. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-85>.

21 Тарасевич Н. В. Стрес-тестування ризиків як інструмент антикризового управління діяльністю банків. *Фінанси, учет, банки*. 2014. № 1. С. 255–263. URL: <https://jfub.donnu.edu.ua/article/view/1030/1047>.

22 Андросова О. Ф. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах. *Тиждень науки*. 2014. Т. 2. С. 184–185. URL : http://194.8.51.150/uploads/conference/tn-2014_t2.pdf#page=184.

23 Малахова О.Л. Управління фінансовою стійкістю банків. Навчальний посібник. Тернопіль. Вектор. 2011. 300 с.

24 Нікольчук Ю. М. Організаційно - економічний механізм управління фінансовою стійкістю комерційного банку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 1. С. 217–221. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/40.pdf>.

25 Акціонерне товариство "Акцент-Банк". Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2022р. 2023. 117 с. URL: <https://att.a-bank.com.ua/AH/0000001559908441.1.0.pdf?md5=Y51Sf0ZOp86TnJqGCv4GHw&expires=1702232426>.

26 Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII: станом на 1 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

27 Статут акціонерного товариства «Акцент-Банк». Дніпро. 2022. 47 с. URL: https://a-bank.com.ua/backend/api/v1/pages/media/file?path=about%20general/statut_2022.pdf.

28 Відомості про остаточних ключових учасників у структурі власності банку станом на 01.01.2023 року. Акціонерне товариство «Акцент-Банк». a-bank.com.ua. URL: https://a-bank.com.ua/backend/api/v1/pages/media/file?path=Info_vlasniki_banku/01.01.2023.pdf.

29 Оцінка майна та джерел підприємства за даними бухгалтерського балансу. URL: <http://um.co.ua/5/5-2/5-205.html>

30 Єфімова О. Аналіз фінансової звітності. 2013. URL : https://stud.com.ua/3711/audit_ta_buhoblik/analiz_finansovoyi_zvitnosti.

31 Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності. Навч. пос. К.: Центр учбової літератури. 2008. 486 с.

32 Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності. К.: КНЕУ. 2004. 599 с. URL: <https://buklib.net/books/21926/>

33 Сокиринська І. Г. Фінансовий менеджмент у банку. Навч. посіб. Дніпропетровськ. 2016. 192 с.

34 Домбровський В. С. Розробка автоматизованої моделі рейтингової оцінки банківських установ. Ефективна економіка №2. 2012. *Журнал «Ефективна економіка»*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=940>

35 Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

36 Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків [текст]: підручник. К. : «Центр учбової літератури». 2016. 520 с.

37 Операційна стратегія як основа проектування операційної системи.
learn.ztu.edu.ua. URL:
https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/18145/mod_resource/content/1/Тема%202.pdf.

38 Саєнко М. Г. Стратегія підприємства. Підручник. Тернопіль. «Екон. думка», 2006. 390 с.

39 Стратегія (значення). Вікіпедія. URL:
[https://uk.wikipedia.org/wiki/Стратегія_\(значення\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Стратегія_(значення))

40 Довгань Ж. М. Менеджмент у банку. Підруч. Тернопіль. *Економічна думка*. 2017

41 Коваленко В. В. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрямки підвищення. Монографія. Суми. ДВНЗ «УАБС НБУ». 2010

42 Про заставу. Закон України від 02.10.1992 р. № 2654-XII: станом на 10 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>

43 Шарова С. В. Визначення проблем іпотечного кредитування в період економічної кризи. Ефективна економіка. 2016. № 1. URL:
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4722#:~:text=Іпотечний%20кредит%20-%20це%20особлива%20форма,виробничих%20або%20житлових%20будівель%20тощо.>

44 Облікова ставка НБУ (1992-2023). Ставки, індекси, тарифи. URL:
<https://index.minfin.com.ua/ua/banks/nbu/refinance/>.

45 Що таке ануїтетна форма погашення кредиту. ОТП Банк. URL:
<http://surl.li/oczcz>.

46 Про затвердження показників опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України (розрахованих станом на 01 квітня 2023 року). Наказ від 17.05.2023р. № 408. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0408938-23#Text+>.

47 НБУ обновил список системно важких банків. Мінфін - все про фінанси. URL: <https://minfin.com.ua/2023/03/10/102114938/>.

48 Реверчук С. К. Проблеми і перспективи розвитку власного капіталу банків в Україні. Економічні студії. 2018. № 20. С. 41–45. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/533718.pdf>.

49 Середа А. «єОсея». Хто може взяти пільговий кредит на житло. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/yeoselya-ipoteka-kvartyra/32222017.html>.

50 Бурденюк І. І. Моделі оцінки та аналіз банківських ризиків. VII Міжнародна науково-методична конференція. Форум молодих економістів-кібернетиків. «Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід». 2016. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/74515641.pdf>.

51 Моделі оцінки ризиків. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/4_pr_2020-11-20.pdf?v=4.

52 Карась О. О. Специфіка системи управління ризиками в банківській сфері. Ефективна економіка №3. 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3917>.

53 Стрес тестування. qalight.ua. URL : <https://qalight.ua/baza-znaniy/stres-testuvannya/>.

АКТ

перевірки кваліфікаційної роботи магістра на наявність ознак академічного плагіату.

Відповідно до даних сервісу Strikeplagiarism кваліфікаційна робота «Управління та оцінка фінансової стійкості комерційного банку», автора: Трофимов А.Г. містить 33,58 % запозичень. Ознаки академічного плагіату – відсутні.

Перевірку виконала доцент кафедри Фінанси, облік і аудит Вікторія Орлова

31.12.2023 р.